

TRANSKRIP TEMUBUAL BERSAMA
ABDUL RAHMAN BIN ABDULLAH
DIKIR LABO: KEBENARAN DISEBALIK DIKIR LABO

MOHD SYAUQI BIN MOHD ARIFIN	2015144471
NURUL AIN BT ZULKIFLI	2015143183

FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT
UITM CAWANGAN KELANTAN

MAC - JULAI 2017

ABSTRAK

Abstrak: *Temubual ini adalah antara Abdul Rahman Bin Abdullah dengan Mohd Syauqi Bin Mohd Ariffin, Nurul Ain Binti Zulkifli mengenai Dikir Labo. Didalam laporan ini terdapat mengenai pencerita. Sepertinya latar belakang pencerita termasuk nama penuh beliau Pendidikan dan mengenai keluarga beliau. Terdapat juga pekerjaan beliau dari mula berkerja sebagai guru sehingga bersara. Selain itu, terdapat mengenai siapakah sumber inspirasi beliau dan bagaimana beliau boleh menceburi dalam Dikir Labo. Bahagian seterusnya ialah mengenai latar belakang Dikir Labo. Antara yang terdapat pada bahagian ini ialah bagaimanakah Dikir Labo boleh wujud di Kelantan, apakah maksud Dikir Labo, apakah syarat wajib bagu menyertai kumpulan Dikir Laba, mencipta lagu untuk Dikir Labo dan sebagainya. Bahagian seterusnya ialah cerita di sebalik Dikir Labo antaranya ialah apakah cerita rakyat yang berkaitan dengan Dikir Laba dan adakah benar Dikir Labo dianggap sebagai alat perpaduan dan sebagai hiburan pada ketika dahulu. Bahagian terakhir ialah apakah harapan pencerita untuk Dikir Laba dan termasuk cadangan beliau untuk mengembangkan Dikir Labo.*

Kata kunci: Dikir Labo, perpaduan, Kelantan, kesenian, latar belakang, harapan

PENGHARGAAN

Pertama sekali kami ingin memanjatkan kesyukuran kepada Allah SWT kerana telah mengizinkan kami untuk menyiapkan projek ini. Kami juga ingin merakamkan ucapan terima kasih kami kepada pensyarah kami Puan Kamariah bt Cik dan Puan Noor Rahmawati binti Alias kerana telah memberi tunjuk ajar dan membantu kami dalam menyiapkan projek ini. Seterusnya kami ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada kedua ibu bapa kami kerana telah memberi sokongan moral dan membantu kami dari segi kewangan bagi menjayakan projek ini. Selain itu kami juga ingin merakamkan jutaan terima kasih kepada kawan-kawan kami yang telah membantu kami dalam memberi idea untuk menyiapkan projek ini. Dan akhir sekali kami ingin mengucapkan setinggi tinggi penghargaan kepada Encik Abdul Rahman bin Abdul Rahim kerana telah bersetuju untuk ditemu bual oleh kami dan telah memberi komitmen dari segi masa dan seterusnya berkongsi ilmu beliau tentang Dikir Labo. Akhir sekali, kami ingin berterima kasih kepada semua orang yang menyokong dan menolong kami langsung dan tidak langsung dalam menyelesaikan tugas ini. Hanya Allah s.w.t boleh membalas jasa mereka.

SENARAI SINGKATAN

SINGKATAN	MAKSUD
MAKSAD	: Majlis Sukan Negeri Kelantan
DO	: Pegawai Daerah
EXCO	: Majlis Undangan Negeri yang dilantik
SK	: Sekolah Kebangsaan
UKM	: Universiti Kebangsaan Malaysia
BA.HONS	: Ijazah kepujian
ADO	: Pegawai Tadbir Negeri
SUK	: Setiuasaha Negeri Kelantan
UiTM	: Universiti Teknologi MARA

ISI KANDUNGAN

TAJUK	MUKA SURAT
Abstrak.....	i
Penghargaan.....	ii
Senarai Singkatan.....	iii
Isi Kandungan.....	iv
Biodata Penemubual.....	v
Biodata Pencerita.....	vi
Pengenalan.....	1
Kajian Literatur.....	6
Transkrip.....	9
Bahagian 1: Latar Belakang Tokoh.....	9
Bahagian 2:Latar Belakang Dikir Labo.....	28
Bahagian 3: Cerita Disebalik Dikir Labo.....	53
Bahagian 4: Harapan Pencerita.....	57
Rujukan.....	62
Indeks.....	63
Lampiran	
Log Temubual.....	65
Biografi Tokoh.....	76
Diari Kajian.....	77
Senarai soalan.....	79
Surat Perjanjian.....	88
Gambar, Sijil & Lain-lain.....	89

BIODATA PENEMUBUAL

Nama	Mohd Syauqi bin Mohd Arifin
Tarikh Lahir	2 December 2015
Tempat Lahir	Kelantan
Umur	22 tahun
Alamat	PT 152 Jalan Telipot 15150 Kota Bharu Kelantan
Pendidikan	Diploma Pengurusan Maklumat, UiTM Kampus Machang
Program	Ijazah Sarjana Muda Sains Maklumat (Kepujian) Pengurusan Sistem (IM 245)
Moto Hidup	Akhirat diutamakan, dunia jangan ditinggalkan

Nama	Nurul Ain bt Zulkifli
Tarikh Lahir	7 Ogos 1995
Tempat Lahir	Kelantan
Umur	22 tahun
Alamat	2663 Kampung Pintu Geng 15100 Kota Bharu Kelantan
Pendidikan	Diploma Pengurusan Maklumat, UiTM Kampus Machang
Program	Ijazah Sarjana Muda Sains Maklumat (Kepujian) Pengurusan Sistem (IM 245)
Moto Hidup	Let's not wait for the grass to grow

BIODATA PENCERITA

Nama	Encik Abdul Rahman bin Abdullah
Nama Pamggilan	Pok Mey
Umur	63 Tahun
Asal	Kampung Paloh, Palekbang Kelantan
Tarikh Lahir	27 Jun 1954
Bangsa	Melayu
Agama	Islam
Taraf Perkahwinan	Berkahwin
Kesihatan	Baik
Pencapaian Akademik	<ul style="list-style-type: none">• SK Morak• SK Kampung Laut• Sekolah Menengah Sultan Ismail Petra (SMIP)• UKM
No.Telefon	0139787313
Pekerjaan	Pesara Pengarah Muzium Negeri Kelantan

PENGENALAN

Sejarah lisan adalah satu kaedah di mana kenang-kenangan seseorang tokoh yang dirakamkan secara wawancara. Tokoh-tokoh yang dipilih biasanya terdiri daripada mereka yang dapat menyumbang maklumat bersejarah dari penglibatan dan pengalaman diri mereka sendiri, atau oleh kerana perhubungan mereka secara langsung dengan watak, masa atau peristiwa tertentu. Maklumat yang diperolehi dari wawancara tersebut kemudiannya disalin dan salinan itu selepas disemak dan ditaip dapat digunakan sebagai bahan pengajaran dan penyelidikan. Memetik rencana daripada Dewan Siswa (2012) sejarah lisan atau lebih dikenali dalam bahasa Inggeris “Oral History” merupakan sokongan kepada pencarian maklumat dan pengumpulan rekod dalam usaha untuk menjalankan penyelidikan dimana penerangannya diperolehi dalam bentuk lisan menjadi teknik utama dalam pengumpulan data. Sumber sejarah lisan adalah pencerahan tentang peristiwa yang lama telah berlalu diperolehi melalui sesi wawancara samada secara langsung pada individu terlibat, saksi kejadian, pendengar maklumat dan pemegang amanah bagi sesuatu peristiwa yang disampaikan. Dalam bidang pengurusan rekod sejarah lisan merupakan sumber primer yang menjadi bukti utama akan kesahihan maklumat yang diperolehi. Sumber primer merupakan sumber utama yang asli tiada tokoh tambah menjadi teras utama rujukan berkait langsung dengan sesuatu kejadian, situasi, peristiwa dan pengalaman individu.

Cerita rakyat boleh diertikan cerita zaman dahulu yang berkembang di kalangan masyarakat di suatu daerah yang menceritakan suatu kejadian yang kebenarannya belum diketahui sampai sekarang. cerita ini biasanya di sampaikan secara lisan dan turun-temurun kepada anak dan cucunya. Antara ciri ciri cerita rakyat ialah ceritanya diceritakan secara lisan, kebenarannya belum tentu benar ataupun salah. Seterusnya banyak mengandung nilai-nilai luhur dan tidak memiliki pengarang. Cerita rakyat juga mempunyai banyak variasi. Antara jenis-jenis cerita rakyat yang ada ialah mitos. Bermaksud cerita yang memilki unsur-unsur makhluk halus. Seterusnya ialah legenda

yang bermaksud cerita pada zaman dahulu. Dongeng pula adalah cerita yang tidak benar-benar terjadi. Dan fabel cerita yang tokoh utamanya adalah binatang.

Dikir Labo dikelompokkan dalam kumpulan genre dikir atau zikir iaitu salah satu genre puisi Melayu tradisional (Harun Mat Piah : 1989). Kenyataan ini dikeluarkan oleh para sarjana kesusasteraan Melayu tradisional tanah air terutamanya Harun Mat Piah dalam bukunya *Puisi Melayu Tradisional* (1989 : 529). Secara keseluruhannya, perbincangan dikir ini masih kabur kerana penekanan para pengkaji dalam menyelidik tentangnya belum menyeluruh. Contoh-contoh kajian yang pernah dibuat seperti yang disunting oleh Khoo Kay Kim (1997 : 53) dalam bukunya *Beberapa Aspek Warisan Kelantan II* hanya membicarakan secara ringkas perkembangan Dikir Laba di Kelantan dari tahun 1930-an hingga sekitar tahun 1990-an. Di dalam kedua-dua buku tersebut mereka hanya menyentuh secara umum tentang Dikir Laba tanpa disokong oleh kajian yang mendalam tentangnya.

Lantaran itu, dalam menyiapkan kajian ini, pengkaji akan memberi penekanan khusus tentang genre puisi tradisional ini untuk melihat aspek-aspek penting yang meletakkannya sebagai sebuah genre yang unik dalam masyarakat Melayu. Kajian dan perbincangan tertumpu kepada aspek asal usul, sejarah perkembangan dan daerah penyebarannya, kaedah ia dipersembahkan, dan falsafahnya dalam masyarakat Melayu dari dahulu sehingga sekarang.

Untuk memastikan hasil yang diperoleh melalui kajian ini boleh diterima sebagai sumber ilmiah, penulis telah turun ke lapangan iaitu ke tempat atau lokasi dikir ini amat popular dari tahun 1920-an sehingga sekarang. Pengkaji mendapat sumber pertama penjelesan tentang persoalan-persoalan ini dengan menemubual tokoh-tokoh lama dan baru yang masih bergiat cergas serta berperanan dalam mempopularkan dikir ini dari tahun 1930-an sehingga sekarang.

Selain itu, pengkaji turut merujuk kepada hasil kajian yang sudah sedia ada, iaitu berdasarkan kajian-kajian sebelum ini. Diharapkan hasil kajian ini mampu menjadi salah satu sumber rujukan para pengkaji puisi tradisional selepas ini untuk mengenal

dan melihat definisi, asal-usul, sejarah perkembang dan falsafah yang disumbangkan kepada masyarakat pengamalnya.

Dikir laba ialah sejenis puisi Melayu tradisional yang dikelompokkan di dalam kumpulan puisi Dikir atau Zikir. Sebelum dibincangkan secara mendalam definisi dikir/zikir, pengkaji tertarik kepada beberapa pendapat tokoh sasterawan tentang maksud puisi tradisional iaitu untuk melihat dengan lebih jelas kedudukan Dikir Laba dalam kesusasteraan Melayu tradisional.

Perkataan puisi diambil daripada perkataan Belanda, iaitu *poestie* (Inggerisnya *poetry*) bermaksud karangan berangkap yang mementingkan persajakan, irama, senikata dan diksi. Mengikut Za'aba (1965 : 218), puisi ialah karangan berangkap khas, digunakan untuk melafaskan fikiran yang cantik dan bahasa yang indah, melukis kemanusiaan dan kecantikan bahasa. Dengan gambaran yang cantik ini perkara yang dikatakan itu bertambah menarik pada hati orang yang mendengarnya.

Mengikut William Wordsworth (*Perface to the Lyrical Ballads: 1800*), puisi adalah pengucapan tentang perasaan ghairah yang imaginative, biasanya berentak dan berirama, merupakan pengucapan dan curahan perasaan yang kuat secara spontan dan diingatkan kembali dalam suasana yang tenang.

Rumusannya, puisi adalah barisan atau susunan kata-kata yang berangkap dan berentak iaitu berirama. Ia merupakan pengucapan perasaan dan mengandungi nilai-nilai pemikiran serta disampaikan dalam bahasa yang indah dan berkesan. Dikir ialah salah satu daripada genre puisi Melayu tradisional. Ia berdiri sebagai sebuah genre di samping genre-genre puisi tradisional yang lain seperti pantun, syair, gurindam, rejang, endoi, rubai, nazam, masnawi, ghazal, berzanji, qit'ah, seloka, talibun, peribahasa, teromba, mantera. Menurut Harun Mat Piah (1989 : 526), dikir ialah puisi yang tak tentu bentuknya. Mengandungi baris-baris yang berturutan baik berangkap atau tidak, jika berangkap tidak tentu rangkap dan jumlah kata dalam sebaris, dalam baris tidak tentu barisnya.

Pada asasnya bentuk dikir ada persamaan dengan talibun, nazam, dan bahasa berirama. Puisi ini tergolong dalam dikir/zikir kerana bersifat keagamaan yang memuji Allah dan Rasul atau sebahagian riwayat hidup Rasullullah SAW. Menurut Harun Mat Piah (1989 : 528) lagi, puisi dikir juga merangkumi permainan permainan kesenian yang sama asalnya, tetapi telah hilang unsur-unsur agamanya hingga menjadi lebih dekat kepada hiburan seperti dikir laba, dikir barat, dikir rebana, dan dikir timur yang semuanya terdapat di negeri Kelantan. Berdasarkan seni kata Dikir Laba jelas puisi ini berada dalam peringkat peralihan kerana ungkapan dan pemilihan kata-katanya terdiri daripada bahasa Arab yang betul dan bermakna, selain itu terdapat pula bahagian yang merupakan campuran Arab dan Melayu, katakata Arab yang tidak bermakna dan akhirnya bahasa Melayu yang baik dan bermakna.

Tambah beliau lagi, kata-kata Arab yang digunakan dan isi keseluruhan suatu untai dikirnya tidak berunsur keagamaan seperti yang terdapat dalam marhaban dan berzanji atau dikir Nabi Allah. Di sinilah timbul kelainan antara Dikir Laba dengan jenis dikir-dikir yang lain. Keunikannya terserlah pada sekitar tahun 1960-an dan 1970-an apabila dikir ini telah berjaya menyatukan umat Melayu Kelantan sehingga meredakan perbalahan masyarakat terutamanya dalam isu kafir-mengkafir, fitnah-mengfitnah dan sebagainya antara ahli Parti Islam Semalaysia (PAS) dan Parti Kebangsaan Melayu Bersatu (UMNO). Masyarakat Melayu Kelantan pada era 1970-an pada dasarnya boleh bersatu dalam perkara lain seperti dalam aktiviti masyarakat. Mereka boleh bergotong royong, berderai, menjaga keselamatan kampung dan sebagainya untuk menjaga keharmonian hidup sekampung. Namun, dalam permasalahan agama masyarakat Kelantan pada masa itu amat sensitif terutamanya tentang pegangan fahaman politik mereka. Sebabnya, pada pandangan mereka aspek politik turut melibatkan soal akidah iaitu berkait langsung dengan pegangan agama. Lantaran itu, dalam soal amalan agama seperti sembahyang mayat, kenduri maulud, solat hajat, solat berjemaah, penyembelihan haiwan, nikah kahwin dan sebagainya mereka adakan secara berasingan. Keadaan bertambah buruk apabila golongan agama dari kedua-dua parti ini saling bertelagah sehingga menimbulkan suasana perpecahan yang agak mencemaskan pada masa itu.

Dikir Laba telah berperanan sebagai alat pengimbang perpecahan di antara mereka kerana dalam satu keadaan yang dinyatakan tadi golongan agama saling berbalah antara satu sama lain, tetapi dalam masa yang sama mereka boleh bersatu dalam satu kumpulan Dikir Laba di kampung mereka. Bahkan golongan agama yang belajar di pondok-pondok inilah yang menjadi pelopor dan penggiat Dikir Laba di kampung-kampung. Dalam menjayakan aktiviti seni ini mereka bersatu dan bersepakat tanpa mengira fahaman politik yang mereka anuti. Keadaan ini yang kemudiannya mempercepatkan lagi proses penyatuan masyarakat Melayu Kelantan selepas bergabungnya Parti PAS dalam kerajaan Perikatan yang diterajui oleh Parti UMNO pada tahun 1974.

KAJIAN LITERATUR

Sejarah lisan adalah satu kaedah di mana kenang-kenangan seseorang tokoh yang dirakamkan secara wawancara. Tokoh-tokoh yang dipilih biasanya terdiri daripada mereka yang dapat menyumbang maklumat bersejarah dari penglibatan dan pengalaman diri mereka sendiri, atau oleh kerana perhubungan mereka secara langsung dengan watak, masa atau peristiwa tertentu. Maklumat yang diperolehi dari wawancara tersebut kemudiannya disalin dan salinan itu selepas disemak dan ditaip dapat digunakan sebagai bahan pengajaran dan penyelidikan. Tradisi lisan, budaya lisan dan adat lisan adalah pesan atau kesaksian yang disampaikan secara turun-temurun dari satu generasi ke generasi berikutnya. Pesan atau kesaksian itu disampaikan melalui ucapan, pidato, nyanyian, dan dapat berbentuk pantun, cerita rakyat, nasihat, balada, atau lagu. Selain itu, sejarah lisan sebagai teknik dan metode kemudian juga digunakan oleh penulis-penuli sejarah dari zaman romawi, zaman pertengahan, dan zaman modern. Pada pertengahan pertama abad ke-19 sejarah lisan mendapat kritikan dari Leopold von Ranke yang mementingkan kesaksian-kesaksian dokumen. Meskipun demikian penggunaan istilah sejarah lisan masih terus berjalan. Dengan teknologi baru ini menjadi mudahlah pencatatan wawancara. Kesulitan teknik dalam mereka dan menyimpan sumber lisan sudah teratasi (Kuntowijoyo, 2003:26). Tulisan ini akan mencuba melihat kemungkinan-kemungkinan baru yang diperoleh dari sejarah lisan, bagaimana sejarah lisan memperkaya metode penelitian, menambah pengada sumber sejarah, dan terutama bagaimana memperkaya penulisan sejarah secara substantif. Selanjutnya akan dicuba pula memberi gambaran tentang usaha-usaha untuk mengembangkannya sejarah lisan dalam rangka penulisan sejarah nasional (Kuntowijoyo, 2003:26).

Sejarah lisan, menurut sejarawan Donald A. Richie (2003) dan Pusat Sejarah Lisan Universiti Kebangsaan Malaysia (2007) sejarah lisan "oral history" bermaksud sebagai suatu teknik untuk mengumpul memori-memori dan pengalaman yang bernilai sejarah yang dirakamkan melalui wawancara.

Berdasarkan pemahaman pengumpulan sejarah lisan berkait rapat dengan usaha untuk mendapatkan maklumat dan mendokumentasikan segala pengalaman sepanjang penglibatan didalam bidang yang diceburi mahupun kenangan peribadi tokoh dalam memberi sumbangan kepada masyarakat. Sejarawan seterusnya berpendapat bahasa sejarah lisan merupakan suatu kaedah penyelidikan sejarah, kaedah yang digunakan oleh penyelidik dalam mengumpul sumber sejarah berbentuk lisan sebagai suatu cara melengkapkan rekod bertulis (Nadzan Haron, 2012).

Menurut Doktor Haeri Kim, cerita rakyat dikongsi kepada masyarakat untuk menghiburkan, memberi pelajaran kepada orang ramai. Selain itu untuk mengekalkan budaya masyarakat tersebut. Beliau juga menyatakan dalam artikel beliau yang bertajuk peranan cerita rakyat, cerita rakyat memainkan peranan penting dalam budaya sesebuah masyarakat. Selain itu, cerita rakyat juga dapat merapatkan masyarakat tersebut.

Dikir Laba merupakan genre puisi tradisional Melayu yang amat terkenal di kawasan Pantai Timur Malaysia terutamanya di negeri Kelantan. Lokasi penyebarannya turut meluas sehingga ke negeri Terengganu terutamanya daerah Besut, Setiu, dan Jertih. Selain itu, pengaruhnya juga turut melebar ke Selatan Thailand iaitu tersebar di daerah Takbai hinggalah ke Pattani. Oleh itu, kajian ini dilakukan untuk mengali rahsia genre ini dari aspek definisi, asal usul, sejarah perkembangan dan daerah penyebarannya,, kaedah ia dipersembahkan, dan falsafahnya dalam masyarakat.

Dikir Laba- asal dari nama labah-labah (labo dlm bahasa kelate- labah-labah dan bentuk bulatan kumpulan pendikir merujuk kepada pembentukkan sarang labah-labah yang saling berkaitan). Ia merupakan satu nyanyian berkumpulan dalam bentuk bulatan. Jumlah peserta dalam 9-10 orang dan keistimewaannya TIDAK menggunakan alat muzik tetapi vokal suara semata-mata. Lagu yang dinyanyikan adalah dalam bahasa Arab lama. Unikny, mereka sendiri tidak memahami apa yang mereka lagukan.kekuatan dikir ini terletak pada suara

ketuanya yang dikenali dgn nama Tok Jogho Kalau anda lihat di dalam gambar, tok jogho akan berada ditengah dan dikelilingi oleh pendikir yang lain Pendikir yang di bahagian tepi sekali biasanya akan berdiri (juga memiliki kipas) Dikatakan kipas itu seperti pemberi semangat dan angin kepada orang yang duduk di tengah terutama tok jogho apabila mendikirkan lagu pada bahagian vokal yang tinggi dan merdu. (ini yang menentukan pemenang kalau ada pertandingan antara 2 kumpulan pendikir laba). Budaya ini terkenal di daerah Kota Bharu, Tumpat, pasir Mas dan sekitark Machang Malahan telah ada pertandingan di antara kampung. Pakaian pertandingan biasanya seragam seperti tshirt dengan tertera nama kampung masing-masing 'Semutar' atau kain lilit di kepala merupakan satu trend masyarakat Kelantan yang selalu mereka pakai sewaktu berdirikir kalau dulu, golongan tua sahaja yang berminat tapi kini telah ada golongan muda mendekatinya seni dikir ini. Dikatakan pada zaman dahulu, golongan lebai dan alim begitu meminati dikir ini. Lazim bagi masyarakat Kelantan setelah penat bertani dan berkebun di siang hari, maka dikir ini merupakan hiburan di waktu malam. Pentas dikir ini kalau dahulu dimainkan di atas wakaf atau serambi umah tetapi kini telah dibangunkan pondok khas bagi pengiat berlatih atau pertandingan. Kehebatan Dikir Laba tesimalah pada sekitar tahun 1960-an dan 1970-an apabila dikir ini telah berjaya menyatukan umat Melayu Kelantan sehingga meredakan perbalahan masyarakat terutamanya dalam isu kafir-mengkafir, fitnah-mengfitnah dan sebagainya antara ahli parti PAS dan UMNO. Pengkaji amat tertarik dengan keunikan ini dan cara Dikir Laba berperanan dalam masyarakat. Sudah diketahui umum dikir ini tidak mempunyai makna dan di dalam bait-bait katanya dan secara keseluruhannya ia tidak menyelitkan apa-apa tema, persoalan mahupun pengajaran kepada pengamal dan pendengarnya. Namun permasalahannya mengapa dikir ini boleh diterima dan diminati oleh seluruh penduduk Kelantan pada masa itu sehinggakan mampu berperanan sebagai alat penyatuan masyarakat. Pada pendapat pengkaji, permasalahan dan rahsia ini perlu dicari dan dibongkarkan kepada masyarakat untuk melihat falsafah dan pemikiran yang terhasil daripada keunikan Dikir Laba.

TRANSKRIP TEMUBUAL

Bismillahirrahmanirahim. Nak perkenal diri saya dulu *deh* [kan]. Nama saya Mohamad Syauqi, ni Ain. Saya dengan dia ni pelajar UiTM Machang [Universiti Teknologi MARA kampus Machang], mari sini *nok* [hendak] tanya pasal Dikir Labo memenuhi keperluan subjek kami [IMR 604].

Berikut adalah hasil rakaman.

Petunjuk:

S : Syauqi
R : Rahman
A : Ain

BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG TOKOH

S : Boleh saya tahu nama penuh Encik?

R : Nama penuh Abdul Rahman bin Abdullah.

S : Apakah nama panggilan Encik?

R : Pokmey.

S : Berapakah umur Encik?

R : Umur *Ioni* [sekarang] *enam puluh tiga* [63] *on the dot* [tepat].

S : Apakah tarikh lahir Encik?

R : *dua puluh tujuh* [27] hari bulan *enam* [6] tahun *sembilan belas lima puluh empat* [1954]

S : Dimanakah Encik dilahirkan?

R : Asal kampung Paloh, Palekbang, Kelantan.

S : Dimanakah Encik mendapatkan pelajaran?

R : Nak *start* [mula] dari sekolah rendah *ko?* [ke]. Saya sekolah rendah Sekolah Kebangsaan Morak. *Lepahtu* [selepas itu] SK [sekolah kebangsaan] Kampung Laut. *Lepahtu* [selepas itu] Sekolah Menengah Sultan Ismail Petra [SMIP], *lepahtu* [selepas itu] ke UKM [Universiti Kebangsaan Malaysia] *lah* [pelengkap ayat]. Saya *Bachelor Degree* [Ijazah Kepujian] di UKM [Universiti Kebangsaan Malaysia] dalam bidang Sains Kemasyarakatan. *Major* [bidang] sayanya ialah Pengajian Melayu dan interpologi.

S : Pada tahap manakah Encik berjaya menamatkan pelajaran?

R : *B.A HONS* [ijazah kepujian] di UKM [Universiti Kebangsaan Malaysia]

S : Apakah pekerjaan Encik?

R : Saya kerja sebagai pegawai tadbir Negeri ataupun *ore* [orang] panggil A.D.O [pegawai tadbir negeri] *lah* [pelengkap ayat] selama *tiga puluh tiga* [33] tahun dan berpencen pada *dua ribu tiga belas* [2013] *baruni* [baru-baru ini].

S : Dimanakah Encik bekerja?

R : *Mace-mace* [macam-macam]. *Rato-rato* [rata-rata]. Sebagai A.D.O [pegawai tadbir negeri] kita kerja di pejabat tanah dan ada juga dipinjam di jabatan-jabatan. Dengan sebab itu saya pencen sebagai Pengarah Muzium Negeri. Tempat *kijo* [kerja] saya terakhir.

S : Sektor swasta mahupun kerajaan?

R : *Kijo* [kerja] *kerajae* [kerajaan] negeri.

S : Pada tahun berapakah Encik mula bekerja?

R : Tahun *sembilan belas lapan puluh tiga* [1983] Sebenarnya tahun *sembilan belas lapan puluh satu* [1981] sebagai guru, *dua* [2] tahun setengah *gitula* [lebih kurang]. Tahun *sembilan belas lapan puluh tiga* [1983] boleh A.D.O [pegawai tadbir negeri], boleh pegawai tadbir negeri *start* [mula] *kijo* [kerja] dengan pegawai tadbir negeri tahun *sembilan belas lapan puluh tiga* [1983] di kuala krai (Kelantan) masa itu, pejabat tanah kuala krai, *first* [mula] *appointment* [penlantikan] saya di kuala krai. *Lepahtu* [selepas itu] S.U.K [setiausaha negeri Kelantan], *lepahtu* [selepas itu] *rato-rato* [rata-rata], *mace-mace* [macam-macam], *pasir mas*, *tumpat*, *bachok* (Kelantan), *kijo* [kerja] di pejabat air Kelantan, banyak tempat.

S : Apakah pekerjaan yang Encik lakukan pada masa kini?

R : Pencen. Dan saya semasa di universiti lagi tu pun lagi saya meme *latar belakei* [latar belakang] kebudayaan. Keluarga saya pun, *kiro* [kira] daripada keluarga la asal pun orang *mene* [terlibat dengan kebudayaan], orang-orang budaya, jadi saya ni *kecik-kecik* [kanak-kanak] lagi saya telah terlibat dengan kebudayaan.

S : Siapakah nama isteri Encik?

R : Isteri *hok* [yang] pertama Esah binti Harun. *Oyak* [bagitahu] *hok* [yang] pertama *sudoh* [sudah] (sambil gelak ketawa). *Hok* [yang] kedua *hok* [yang] ni. Ni (sambil menunjuk rumah) teratak yang kedua. *Hoktu* [sebab] kalau *duk* [tinggal] rumah *nuh* [sana] *payoh* [susah] nak *kecek* [cakap] *tuh* [itu] *kalu* [kalau] nak mari sini. Ada orang *duk* [berada] *sebeloh* [sebelah] *kei* [kan], *tok* [tidak] sedap.

S : Berapa orangkah jumlah cahaya mata Encik?

R : Anak ada *sepuluh* [10]. *Hok nuh* [sana] ada *lapan* [8], sini ada *dua* [2].

S : Pada tahun berapa Encik menamatkan zaman bujang?

R : *Sembilan belas tujuh puluh tujuh* [1977].

S : Siapakah nama anak sulung Encik?

R : Mohamad faizul fattan.

S : Umur berapakah dia sekarang?

R : *tiga puluh empat* [34]. *Jolo doh raso* [rasa sudah betul] tahun *sembilan belas lapan puluh satu* [1981], *tiga puluh tiga* [33].

S : Sudah berkahwin ke belum?

R : Kahwin *doh* [sudah].

S : Sudah berkerja atau masih belajar?

R : Saya tak tahu nama syarikat dia, tapi dia *engineer* [jurutera] bahagian cari gali minyak. *Buke* [bukan] dengan Petronas tapi dia *kijo* [kerja] dengan syarikat Kanada. Membekal alat-alat untuk cari gali. Paip-paip untuk cari gali. Di pelantar *nuh* [sana] *dia* tapi *dia* banyak luar lah. Antarabangsa pun ada (sambil ketawa kecil), mesyuarat di Texas (Amerika Syarikat). *Dia engineer* [jurutera] Petronas, daripada Universiti Petronas.

S : Berapakah jumlah cucu Encik?

R : Cucu *loni* [sekarang] ada *empat* [4].

S : Siapakah nama anak bongsu Encik?

R : Anak bongsu, Fatin Nurbayya.

S : Berapah umurnya sekarang?

R : Umur--, *tokleh* [tak boleh] nak *oyak* [bagitahu] *ambo* [saya], diploma di UiTM Mache lah [Universiti Teknologi MARA kampus Machang]. *Sembilan belas* [19]. Dia buat *Science Computer* [computer sains].

S : Siapakah yang selalu memberi dorongan kepada Encik?

R : *Sapodio eh?* [siapa], mak dengan ayah *dok* [tidak], *ore* [orang] kampung *kei* [kan], *takdok* [tiada] rumah *sokmo* [selalu], *gi* [pergi] jual, mak ayah saya *gatih* [mengayuh] teksi, tapi *hok* [yang] marinya, daripada *kecik* [kecil] ni saya ada perasaan nak *ngaji* [belajar] *doh* [sudah]. *Lepahtu* [selepas itu], saya *gi* [pergi] duduk dengan orang *hok* [yang] macam berjaya-berjaya. Saya *gi* [pergi] duduk rumah dia, *gi* [pergi] belajar dengan dia, macam Dr. Fatimah Daud. Professor *loni* [sekarang], dia kontrak dengan U.I.A [Universiti Islam Antarabangsa] saya rasa *loni* [sekarang]. Dulu dia pensyarah di UM [Universiti Malaya]. Adik beradik dia tu universiti *blako* [semua]. Jadi saya *gi* [pergi] *duk* [berada] rumah dia, belajar matematik, belajar bahasa inggeris, *prekso* [peperiksaan], bilo kita *pass* [lulus]

SRP [sijil rendah peperiksaan] tu, *molek* [elok] *result* [keputusan] *kei* [kan], dia suka, ada hadiah. Ni la keluarga *hok* [yang] jadi *gotu* [benda] saya, *hok* [yang] jadi saya letak *depe* [depan] saya. Pasal dia, peringkat awal dia berjaya *doh* [sudah], dia universiti *doh* [sudah], *gi* [pergi] *ngaji* [belajar] England. Jadi kita tu, mak tanya, bukan nak *perlengkeh* [perli] dia *dih* [pelengkap ayat], tadi *gi* [pergi] *ngaji* [belajar] *ko* [ke] *dok* [tidak]? *Gi* [pergi], Quran *ngaji* [mengaji] *ko* [ke] *dok* [tidak]? [mengaji], *takpo* [tidak apa]. Kalau kita ponteng pun, *takdok* [tidak] tahu *mugo* [kerana] dia, turun pagi, *male* [malam] baru balik. Kalau kita *tokgi* [tidak pergi] *skoloh* [sekolah] *gapo* [apa] *kei* [kan], masa tu ramai budak-budak, sepupu sepupu *tokgi* [tidak pergi] *skoloh* [sekolah], tapi saya kalau *tokleh* [tidak boleh] *gi* [pergi] *skoloh* [sekolah], saya *tokleh* [tidak boleh], *triok* [menangis], melaung. *skoloh* [sekolah] rendah melaung saya kalau *tokgi* [tidak pergi]. mak ayah kata, hari ni *toksoh* [tidak perlu] *gi* [pergi] *skoloh* [sekolah] la *takdok* [tiada] duit, saya *laung* [menjerit]. Saya *gi* [pergi] *jugok* [juga]. (bunyi isteri mencelah) *pahtu gak* [selepas itu], masa rehat dia *buat gi* [hantar] nasi, nasi bungkus. Nasi bungkus buat *gi* [pergi] pun siap dengan ikan bakar. (bunyi isteri mencelah).

S : Siapakah sumber inspirasi Encik?

R : *Loloni?* [sekarang] *Loloni* saya *tokleh* [tidak boleh] nak letak *sapo-sapo* [siapa-siapa]. *Srupo* [sama] orang tu *lagutu* [macam itu] orang ni *laguni* [macam ini]. Tapi saya daripada dulu lagi orang *hok* [yang] saya tabik dalam hal melayu, Mahathir (Tun. Dr. Mahathir Mohamad). Tapi *loni* [sekarang] saya pun, *tengok* [lihat] dia pun, saya *gerei* [geram] *doh* [dah] dia pasal *napok* [nampak] *gotu* [begitu] *dooh* [sangat], peribadi *tlajok* [sangat] *loni* [sekarang]. Kalau dulu saya, hebatlah, dia seorang hebat bagi saya. Dia ni jenis *create* [cipta] *millionaire* [jutawan]. *Dua belas* [12] orang melayu dia boleh buat jadi *millionaire* [jutawan]. Daripada *Dua belas* [12] orang ni *pulok* [lagi] jadi boleh *koho* [semakin] ramai orang *millionaire* [jutawan]. Dan ado seorang tu, masa tu saya setiausaha MAKSAD [Majlis Sukan] Kelantan, mari setiausaha Agung MAKSAD, Ayaidora namo dia, MAKSAD [Majlis Sukan] Malaysia. Mari dia ni, saya *bui* [bagi] kereta *ko* [kepada] dia, saya *round* [jalan-jalan], *jale* [jalan] dengan dia, dia *oyak* [bagitahu] kata, *you* [kamu] nanti tengok *satu* [1] hari, *you* [kamu] mesti sebut Mahathir (Tun. Dr. Mahathir Mohamad). Dia ni orang singh. Tapi dia setiausaha MAKSAD la, di jabatan perdana menteri tu dia kerja. Sebab dia kata dia (Tun. Dr. Mahathir Mohamad), buat gini-gini, jadi saya duk *prati* [lihat] pun dia betul. Tapi bila kata jangan duduk sekali dengan orang ni, orang ni *belarok* [berkumpul] haram, akhir skali, dia skali dengan *kawe* [orang] tu *belarok* [berkumpul], jadi saya pun, *loni* [sekarang] saya *anti* [tak suka]. Saya kata 'ahh Dr. Mahathir'. Sungguh. *Loni* [sekarang] Nampak *dooh* [sangat]. Bila dia nak bela *dooh* [sangat] anak dia,

jadi peribadi. Saya tak *brehi* [suka] gitu. *Hok* [yang] mana dia kata dulu pun, *dok* [tidak] *doh* [sudah] *loni* [sekarang]. Jadi kata *hok* [yang] lain pulok *kei* [kan]. Dulu kita ikut *doh* [sudah], semangat kita, walaupun saya pegawai tadbir negeri, Tok Guru (Tok Guru Nik Aziz bin Nik Mat) jadi pentadbir negeri, saya *buke* [bukan] PAS (Parti Agama seMalaysia), saya UMNO (United Malay Nation Organization). Betul. Saya suka UMNO (United Malay Nation Organization). Keluarga saya, daripada ayah saya, saya UMNO (United Malay Nation Organization). Bahkan saya ni pernah menjawat jawatan ketua penerangan UMNO (United Malay Nation Organization) jajahan Tumpat (Kelantan). Tapi-- Najib (Dato Sri Najib Tun Razak), bagi saya ni, dia banyak silap la. Kesilapan paling besar skali, dia takut *ko* [kepada] *bini* [isteri] dia. Contoh dia takut *ko* [kepada] *bini* [isteri] dia, *bla* [biar] la awak rekod pun *dih* [kan], dia *tokleh* [tidak boleh] nak *oyak* [bagitahu] *ko* [kepada] *bini* [isteri] dia pakai tudung la. *Satu* [1] tu *jah* [pelengkap ayat] *dok* [tidak]. Kita payah nak jawab *ore* [orang] soal kita. pakai tudung *jah* [sahaja]. Ni nak perintah Negara, *bini* [isteri] suruh pakai tudung pun *tokleh* [tidak boleh]. Jadi situ lemah Najib (Dato Sri Najib Tun Razak), walaupun dari segi pentadbiran dia boleh buat *tubik* [keluar] banyak benda. Banyak idea. Tapi ni *hok* [yang] penasihat *keliling* [sekeliling] dia *blako* [semua]. Tapi dia, cumanya, dari segi membela melayu, dia *still* [masih] *on* [buat] lah. UiTM [Universiti Teknologi MARA], *you* [kamu] *all* [semua] kalau *takdok* [tiada] UiTM [Universiti Teknologi MARA], *sorry* [maaf] awak nak masuk universiti. Kampung ni *kei* [kan], *blana* [ramai] anak-anak cina *Sembilan* [9] A *tokleh* [tidak boleh] *gi* [pergi] universiti. Mari jumpa saya. “pokmey, tolonglah kita ni, anak kita *Sembilan* [9] A pokmey, *bakpo* [kenapa]

tokleh [tidak boleh] *gi* [pergi]. Ada *ore* [orang] boleh *enam* [6] A boleh *gi* [pergi]”.
Ramai ni kampung ni. *Ngaji* [belajar] kolej swasta. *Pahtu* [selepas itu] kalau di universiti sendiri pun, di U.S.M [Universiti Sains Malaysia], hospital *loni* [sekarang] *hok* [yang] ada doktor-doktor *duk* [sedang] buat pelatih tu *dih* [kan], kalau awak betul-betul *compete* [lawan] dengan dia, awak tak boleh *compete* [lawan] dengan dia. Pelatih-pelatih doctor contoh, melayu ni *kei* [kan], pensyarah *duk* [sedang] *oyak* [bagitahu], *gi* [pergi] dekat *ore* [orang] sakit, masa *duk* [sedang] *oyak* [bagitahu], melayu *duk* [berada] *blakei* [belakang], *duk* [sedang] *gini* [begini] (sambil buat reaksi malas), cina *duk* [berada] depan. Dalam sejam *pulok* [pula], mari *pulok* [pula] *dua* [2] *ore* [orang]. Mari tanya balik, pakcik, *goni*, *goni* [macam-macam]. Melayu, hmm. Dia sungguh, kalau dia kata dia boleh *concentrate* [fokus] pun betul. *Hok* melayu, saya *tokleh*, *lima* [5] *enam* [6] *ore* [orang]. Melayu adalah *sepuluh* [10] *ore* [orang] *sebelas* [11] *ore* [orang], tapi saya tengok dalam *sepuluh* [10] *ore* [orang], jarang *ore* [orang] *hok* [yang] betul-betul nak *concentrate* [fokus]. Doktor pensyarah dia *oyak* [bagitahu], dia ni siap buku lagi, sakit *gapo* [apa], simptom *gapo* [apa], *belek* [membelek] buku, *pah* [lepas itu] mari *pulok* [lagi], ulang *pulok* [lagi] mari. malam-malam pun *ore* [orang] sakit nak tidur, *gi* [pergi] *gerok* [kejut]. India, cina. Kalau tidak kerana pentadbiran politik ni *kei* [kan], awak tak terjaga habis. *Hokni* [yang ini] kita paling takut skali. Awak tidak terjaga, UiTM [Universiti Teknologi MARA] *takdok* [tiada], nak *ngaji* [mengaji] kolej? Saya *staro* [setakat] anak saya *ngaji* [belajar] Petronas (Universiti Petronas) *kei* [kan], *pecoh palo* [pecah kepala]. Saya ketika tu gaji *tiga ribu* [3000] lebih *doh* [sudah] sebulan. kita *tokleh* [basiswa], Petronas *tok* [tidak] *bui* [bagi].

Sakit *palo* [kepala]. Mahal. *Pah* [lepas] *ore* [orang] cina, dia kata “*emph, tokleh* [tidak boleh] *ngaji* [belajar] kolej sini la pokmey, kita hantar anak kita *ngaji* [belajar] England ”. *doh* [sudah] *Sembilan* [9] A.

S : Sejak bila wujudnya minat untuk berdirik?

R : Saya ni *buke* [bukan] berdirik saja. *Nok* [nak] *oyak* [bagitahu], *semo* [semua] *meney* [mainan] saya *brehi* [suka] *blako* [semua]. Bahkan dikir barat ni, masa saya budak-budak dulu, saya masa tu tingkatan *lima* [5]. Berlatih dikir barat ni di rumah saya. tempat latihan dikir barat di rumah saya. Ayah saya *gendey* [bermain gendang]. Orang mari, budak-budak mari. *Bule-bule* [berbulan-bulan], ado *pasuke* [pasukan] tu, *sapa* [sampai] boleh nombor *tiga* [3] peringkat Malaysia tanding. *Hok* [yang] berlatih rumah saya. (bunyi teguran orang dari luar) Wayang kulit, saya *hok* [yang] *gotu* [merujuk kepada] sayanya. Wayang Kulit, (bunyi teguran orang dari luar) hok macam *master* [bidang] saya. Saya duk U.K.M [Universiti Kebangsaan Malaysia] pun saya buat thesis [kajian] Wayang Kulit. (pokmey menegur tetamu) Dikir barat, silat, *serbo* [semua] dia *oyak* [bagitahu]. Macam dikir labo ni, saya *duk* [tinggal di] universiti *ko* [pelengkap ayat], saya *duk* [tinggal di] maktab masa tu *dih* [kan], saya balik cuti, ado *training* [latihan] dikir labo *nuh* [merujuk kepada tempat jauh], saya *gi* [pergi] *slaluh* [terus] dengan ayah saya. Ayah saya pun berdirik. Ayah saya, *pok sedaro* [bapa saudara] saya, orang dikir labo *blako* [semua], jadi kita *join* [masuk], hoktu saya jadi tahu lagu dia *gaposemo*

[kesemua] *pah* [sampai] ke *loni* [sekarang] saya tahu. Kampung kita kampung morak ni, salah satu pasukan dikir labo yang *soho* [terkenal] *jugok* [juga]. *soho* [terkenal]. *Kalu* [kalau] *berlawe* [berlawan], dulu banyak pasukan dikir labo, *kalu* [kalau] *berlawe* [berlawan] *gak* [pelengkap ayat], morak ni salah satu pasukan pasukan orang *gerun* [takut] la. Ayah saya ni *hok* [yang] bahagian *soro* [suara] halus sekali. Jerit muse. *Kalu* [kalau] *takdok* [tiada] dia *tok* [tidak] *berlawe* [berlawan] ni pasukan morak ni. *Kalu* [kalau] dia sakit *ko* [ke] *deme* [demam] *ko* [ke] dia *tokleh* [tidak boleh] dikir, dia *sore* [seorang], *tok sedaro* [datuk saudara] saya *sore* [seorang], pokteh *nuh* [sana] saya tu *kei* [kan] (percakapan menuju kepada tetamu), *Kalu* [kalau] *takdok* [tiada] *dua* [2] orang ni, morak sanggup dikir pun, tolak. *Tokleh* [tidak boleh] dikir dia kata, orang kita sakit. Haa ayah saya masa tu, tapi takdok anak-anak dia mewarisi *soro* [suara] dia. *Soro* [suara], saya pun (pokmey mengeluh) *bo-bo* [cukup-cukup] jah. *Bo-bo* [cukup-cukup] *sapa* [sampai] *Kalu* [kalau] *demo* [mereka] tinggi sikit *gak* [pelengkap ayat], pupp, putus *jugok* [juga]. *Tokleh* [tidak boleh] *jugok* [juga] saya. Kira saya ni diantara adik beradik saya ni, saya antara orang, suara yang, suara molek (sambil ketawa kecil). Saya *tanding* [bertanding] nyanyi pun saya *gode* [dapat] johan ada *jugok* [juga]. Masa ni karaoke-karoeke ni.

S : Adakah Encik mulakan dengan Dikir Barat?

R : Wayang kulit, dengan silat. Saya *enam* [6] tahun, abang saya *dua* [2] orang [orang], *gendey* [gendang], saya boleh palu gong *doh* [sudah]. Saya masa saya umur *enam* [6] tahun. Boom boom (cuba membunyi gong dengan mulut) buatlah, saya boleh. *Enam* [6] tahun lagi saya ingat *masa* [masa] tu. *Mugo* [kerana] *tok* [tidak] sekolah lagi *kei* [kan]. *Duduk* [tinggal] di rumah *mok sedaro* [ibu saudara]. *Abe* [abang] *dua* [2] beradik, abe heng *nga* [dengan] abe mey (percakapan sambil menuju kepada tetamu), dia *jong* [yang] *gendey* [gendang], saya *jong* [yang] paloh gong.

S : Bila wujudnya minat untuk berdirik Labo?

R : Dikir labo ni, saya *duk* [tinggal] maktab *tahun Sembilan belas tujuh puluh lima-sembilan belas tujuh puluh enam* [1975-1976]. Sebelum *pado* [pada] *tu* [itu] lagi pun. Saya tingkatan *lima* [5] tahun *sembilan belas tujuh puluh satu* [1971]. *Kalu* [kalau] saya ada peluang, saya *gi* [pergi] dekat dikir labo. Pasal, ikut ayah *kei* [kan], *kalu* [kalau] kita tak minat kita tak ikut *jugok* [juga], ni kita minat, ayah *gi* [pergi], berlatih. Ayah saya *pulok* [pula], dia *keno* [kena] *berekey* [bawa bersama] *nga* [dengan] saya. *Kalu* [kalau] tidak, kena marah *nga* [dengan] mak saya. *tubik* [keluar] *drumah* [rumah] malam-malam, *kelik* [balik] kei dok, *kalu* [kalau] saya *ngekor* [ikut sekali] ada *lisen* [boleh pergi] *la* (sambil ketawa kecil). Ada *lisen* [boleh pergi] *la gi* [pergi] dengan saya. Mak saya tak marah.

S : Adakah Dikir Labo dianggap sebagai suatu hobi bagi Encik?

R : (sambil berfikir) Hobi *kalih* [mungkin]. Hobi dan *loninyo* [tujuan sekarang] *nok gotu soro* [nak berlatih suara]. dia bila kita dikir labo ni, kita *terey* [menekan] *soro* [suara] kita *kei* [kan] jadi, biasa jadi *power* [hebat] lah. Jadi *power* lah *soro* [suara] kita. *nok* [hendak] *ko* [kepada] *hoktu* [itu]. Dulu nak *soro* [suara] *power* [hebat] ni nak buat nyanyi. *loni* [sekarang] nak *ko* [ke] *soro* [suara] *power* [hebat] nak buat *bey* [azan] *pulok* [pula]. Tukar *position* [posisi], nak jadi tok bilal (sambil ketawa kecil). Sungguh.

S : Apakah peranan Encik dalam Dikir Labo?

R : *Kalu* [kalau] dulu ikut-ikut gitu *jah* [sahaja], *kalu* [kalau] macam *loni* [sekarang] ni, budak-budak ni letak saya macam, (syauqi mencelah dengan bertanya) haaaa (pokmey mendapat jawapan kepada soalan). Tidak, *soro* [suara] yang ke *tiga* [3]. Dia panggil *nekok* [watak dalam dikir labo] (bunyi isteri bercakap dengan tetamu). Dia *uba manis*, *uba*, *nekok* [watak dalam dikir labo]. Daripada *hokni* [ini] dia *gi* [pergi] kepada *jerik*. Dia *empat* [4]. Daripada *hok* [yang] ke *tiga* [3], sini saya boleh. Baru dia *gi* [pergi] *ko* [kepada] *jerik*. *Jerik* ni saya tak buat. *Kade-kade* [kadang-kadang] *jah* [pelengkap ayat]. (bunyi isteri menegur tetamu) *Kade-kade* [kadang-kadang] saya *jerik*. Tapi tak *tubik* [keluar]. Tidak sebagaimana *hok* [yang] dikehendaki lah.(bunyi isteri bercakap dengan tetamu). *Kalu* [kalau] tempat

berlawe [berlawan] tak jerik langsung lah. Takut *punoh* [rosak] *kei* [kan]. *Punoh* [rosak] *nada soro* [suara], *tangga soro* [suara] takut *punoh* [rosak] sebab kita tak sampai.

S : Apakah pencapaian Encik bersama Dikir Labo sewaktu dahulu?

R : Dulu *takdok* [tiada]. Dulu *takdok* [tiada] *peseng* [jenis] Peringkat Negeri anjur *tanding* [pertandingan] boleh piala *gapo* [apa] *takdok* [tiada]. *First time* [kali pertama] *baruni* [baru-baru ini] *jah* [pelengkap ayat] buat. *Baruni* [baru-baru ini] kerajaan negeri buat tahun lepas bulan ogos, *tanding* [pertandingan] pun 4 [empat] pasukan *jah* [pelengkap ayat] ada. *Tulah* [itulah] saya tengok dikir labo dipertandingkan dengan ada piala. Kalau tidak *gak* [pelengkap ayat], kampung ni *lawe* [lawan] kampung ni, *mu* [kamu] kata *mu sedak* [sedap], *aku* kata *mu* [kamu] *sedak* [sedap] *gak* [pelengkap ayat] *kelik* [balik]. *Gi lawe* [lawan] pasir mas. *Berlawe* [berlawan] *pak jawi bunut susu* [Pasir Mas, Kelantan]. Dulu banyak *nuh koknuh* [terletak di] pasir mas [Kelantan] banyak pasukan.

S : Adakah Dikir Labo ini diwarisi oleh nenek moyang Encik?

R : Warisi. Daripada *tok sedaro* [datuk saudara], ayah, *tok sedaro* [datuk saudara], *loni* [sekarang] saya. Sepupu saya pun ramai. Dalam dikir labo tu, saya *bile* [bilang] tadi, *hok* [yang] *duk* [duduk] *lingkung* [berkumpul] tu, *sepuluh* [10] orang tu, *anak branak* [keluarga]. Sepupu, anak sepupu, *satu duo tigo empat* [1,2,3,4], *pah* spupu [selepas itu] dua [2]. (bunyi isteri bercakap dengan tetamu) *dok* [pelengkap ayat]

rasa dalam *tujuh-lapan* [7-8] orang *hok* [yang] bukan keluarga. *Hok* [yang] tidak keluarga sungguh. Hak lain jadi *sauk pauk* [berkaitan], *anak branak* [keluarga]. Nanti *kalu* [kalau] *gi* [pergi] *pulok* [lagi] tu, kalau katalah malam ni *gi* [pergi] tu, saya tunjuk, ni adik saya, ni sepupu saya, ni anak sepupu saya, *mace* [macam] tempat *training* [latihan] tu *kei* [kan], tu *abe* [abang] saya *tuh* [itu]. *Abe* [abang] pun sepupu *abe* [abang] angkat, mak saudara saya dulu *pero* [bela] dia *duduk* [tinggal] *situ* [sana]. *Situ tuh* [di sana] tempat *mace-mace* [macam-macam] tu. Kegiatan kebudayaan *situ* [sana]. Silat ada, *teri* [main puteri] ada, dikir barat, *noro* [menora] *takdok* [tiada]. *Noro* [menora] kita tak *rajin* [pernah] mari *depe* [depan] tangga rumah kita. *Pasal* [sebab] dia siam terus *kei* [kan].

S : Adakah Dikir Labo akan dipupuk dalam kalangan keluarga?

R : *Tokse* [tak nak]. Anak saya minat *nyanyi jah* [menyanyi sahaja]. Karoeke *nak-nak* [tiap-tiap] malam *tubik* [keluar] *hok* [yang] *duk* [tinggal] rumah *dua* [2] *ore* [orang] tu. *nak-nak* [tiap-tiap] malam *gi* [pergi] *jah* [pelengkap ayat] karoeke. *Pah gak* [selepas itu], “mari nak [pergi] dekat dikir labo, biar *bah* [singkatan untuk abah], tak *reti* [pandai] *eh* [pelengkap ayat]”. *Kalu* [kalau] *nyanyi* [menyanyi], *gih* [pergi].

S : Adakah Encik masih bergiat aktif dengan Dikir Labo pada masa ini?

R : Diantara *hok* [yang] lepas-lepas *doh* [dah], ni *hok* [yang] paling aktif sekali. Diantara *hok* [yang] saya terlibat. Dulu, *Kalu* [kalau] saya terlibat pun, *Kalu* [kalau] *tanding* [pertandingan] tak naik *basa* [pentas], *duk* [berada] *luar* [di luar], *jong* [] buat *gi* [pergi] air *nga* [dengan] *muto* [motosikal] *gitu* [begitu] *jah* [sahaja]. Tapi tak *rajin* [pernah] naik *basa* [pentas]. Kalau *training* [latihan], *training* [latihan]. Saya nak ingat *ko* [kepada] senikata tu. Nak ingat ingat *ko* [kepada] lagu dia. Ada *doh* [sudah] la *gotu* [benda] tu *target* [tujuan] untuk ingat senikata, ingat irama dia tu. Tapi tak *rajin* [pernah] naik. *Loni* [sekarang] aktif. *Loni* [sekarang] antara, paling aktifnya *loni* [sekarang] dikir labo ni. *Mugo* [benda] lain berhenti *blako* [semua]. Karaoke berhenti, wayang kulit berhenti, silat tu *dok* [tidak] lah. *Kalu* [kalau] gendang silat, silat tu *dok* [tidak] berhenti lah. Ada *ore* [orang] minta tolong, kita *gi* [pergi], *gendey* [gendang] lah. *Kalu* [kalau] wayang kulit *gapo* [apa] ni, *Kalu* [kalau] tidak *ore* [orang] mari *hok* [yang] kita tidak kenal, kita *dok* [tidak] *gendey* [gendang] lah [pelengkap ayat]. *Tokse* [tak nak], *dok* [tidak] *doh* [sudah]. *Kalu* [kalau] tidak, saya boleh jadi tok dalang sebenarnya. Saya *duk* [tinggal] UKM [Universiti Kebangsaan Malaysia], saya ajar budak-budak *gendey* [gendang] *gapo* [apa]. Masa konvokensyen, kita main wayang kulit. Saya jadi tok dalang. Semua *saen-saen* [kawan-kawan] *gendey* [gendang] apa, saya ajar. *Pete-pete* [petang-petang] *gini* [begini] *gak* [pelengkap ayat], *gi* [pergi] dekat dewan, *training* [berlatih]. Saya ajar. Sebab itu saya diletak sebagai pengarah muzium. Dan saya ditawarkan jawatan DO [Pegawai Daerah] pun saya *tok* [tidak] *gi* [pergi]. Saya *tokse*

[tak nak] DO [Pegawai Daerah]. Saya suka *gini* [begini]. Saya suka keris lembing, senjata-senjata, kebudayaan, kesenian.

TAMAT BAHAGIAN 1

BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG DIKIR LABO

A : Apakah itu Dikir Labo?

R : Dikir labo ni ialah *satu* [1], bagi saya, macam kita kata dendangan. Mendengarkan *satu* [1] bentuk puisi, yang dicipta, berasaskan kepada dikir marhaban. Dikir marhaban ni macam maulud tu *gapo* [apa] marhaban lah. Tapi, orang Kelantan ni, oleh kerana marhaban ni dia, buat pada hanya bulan maulud, *dok?* [tidak], luar pada bulan maulud, *tok* [tidak] dikir marhaban, jadi dia *puah* [bosan]. Bila dia *puah* [bosan] tu, masa tu dikir barat *takdok* [tiada] lagi, tahun *empat puluh-an* [1940], dikir barat *takdok* [tiada] lagi, bila dia *puah* [bosan], dia pun buat senikata, cari senikata yang bunyi macam arab, dan dia *start* [mula] buat lagu-lagu yang juga berdasarkan lagu-lagu marhaban. Tapi marhaban ni *takdok* [tiada] *jerit* [watak dalam dikir labo]. Istimewanya dalam dikir labo ni, dia cipta irama dia sampai ke peringkat *jerit* [watak dalam dikir labo]. Marhaban ni *ngaji* [belajar] tinggi, *mace* [macam] taranum lah, sampai peringkat taranum orang pun ada *hok* [yang] *tok* [tidak] sampai. Tapi dikir labo dia ada *syok* [asyik]. Maksudnya *kalu* [kalau] kita *ngaji* [belajar] musik, *do, re, mi, fa, so, la, ti, do* (bunyi untuk vocal suara), dia *gi* [pergi] *do* (bunyi untuk vocal suara) balik. *Hoktu* [itu] yang paling tinggi sekali. Saya *mugo* [kerana] masa *duk* [tinggal] di maktab dulu *ngaji* [belajar] muzik ni. Ada pensyarah saya tu, ada kelas muzik. Jadi saya boleh *kecek* [cakup] hal *do, re, mi, fa, so, la, ti, do* (bunyi untuk vocal suara) sikit lah. Jadi nak *oyak* [bagitahu], dikir labo, dan pada masa tu, *ore* [orang] *hok* [yang] mula-mula sekali buat *tubik* [keluar] dikir labo ni, dia balik dari tanah arab *nuh* [sana], *sorenyo*

[seorangnya] kalau tak silap saya lah, Datuk Ahmad Maher. Haji Ahmad Maher. Saya *loni* [sekarang] *duk* [sedang] was-was. Adakah Dato Haji Ahmad Maher ayah kepada Datuk Rostom. Kalau Ahmad Maher, ayahnya Rostom, dia mufti negeri Kelantan. Dia pernah menjawat mufti di negeri Kelantan. Tahun *empat puluh an-lima puluh an* [1940an-1950an]. Jadi dalam rekod tu tulis, dalam satu kajian tu buat, Datuk Ahmad Maher lah *ore* [orang] yang bawa balik dan mulakan dikir labo sekali dengan *ore* [orang] yang bernama Siddiq bin Abdul latif. Siddiq bin Abdul latif ni pun saya tingkatan *satu* [1], tingkatan dua [2] saya kenal dia. Dia ni penceramah bebas. Dia asal petani. Dia mari Kelantan, *nikoh* [kahwin] *nga* [dengan] *ore* [orang] Kelantan, [kahwin] *nga* [dengan] *ore* [orang] tumpat (Kelantan), Siddiq bin Abdul latif ni *ore* [orang] melayu kita. Cuma dia orang petani. Cuma dia *duk* [tinggal] Makkah lama. Jadi dia *dua* [2] ni lah, yang buat balik. Yang mula-mula garah dikir labo, dengan perkataan-perkataan seperti arab, dengan lagu dia sebagaimana dia tiru iras-iras marhaban, dan, kalau tak silap saya, pasukan dikir labo pertama yang dibuat oleh *dua* [2] *ore* [orang] ni di kutan (Kelantan). Di kampung kutan (Kelantan). Dan, hebat dikir laba ni, *soho* [terkenal] dia, tahun selepas *perey* [perang] jepun. Maknanya *empat puluh dua – empat puluh lima – empat puluh lima* [1942-1945] dan dia ghaib *smeta* [sekejap] tahun *60-an* [1960an]. *Hile* [hilang]. Sebab *gapo* [apa]. Sebab dikir barat sudah ada. dikir barat timbul. Jadi *demo* [mereka] *duk* [sedang] dikir labo, ada dikalangan dikir *puok* [kumpulan] labo tu, ada *sore* [seorang] ni, *gi* [pergi] *aluk* [ke] *siam* [thailand], *demo* [mereka] kata buat *gak* [pelengkap ayat] lagu barat sekali. Nak dengar. *Ho* [ya] dia *start* [mula] buat lagu barat, tu jadi dikir barat tu. Mati *doh* [sudah].

Pokleh tampe. Jadi, *soho* [terkenal] dikir barat, dikir labo ni *koho* [semakin] hilang, tapi masih lagi bertanding, banyak lagi pasukan. Sehingga tahun *tujuh puluh-an* [1970an] tu pun, saya nampak ada dalam lebih pada *sepuluh* [10] pasukan lagi. Melainkan *kediey* [kemudian] *baruni* [baru-baru ini] *hok* [yang] *out* [keluar] terus, tinggal *empat* [4]. Ni baru kita buat sekali lagi, *lima* [5], bunyi kata bachok (kelantan) pun ada buat *loni* [sekarang]. Dalam mesyuarat majlis kebudayaan *baruni* [baru-baru ini], dilaporkan ada *tujuh* [7]. Termasuk *hok* [yang] saya ni ada *tujuh* [7]. Dan kita pun nak buat simposium dikir laba. *Bekali* [barangkali] nak buat bulan *lima* [5] ni tapi *tokdea* [tidak sempat] *doh* [pelengkap ayat]. Masa suntuk. Jadi kita buat lepas pada raya (hari raya aidilfitri), boleh jadi bulan *tujuh* [7]. Saya telah *oyak* [bagitahu] *ko* [kepada] Yang Berhormat Datuk Meja, pengerusi kebudayaan, exco kebudayaan kita ni, kita nak buat simposium ataupun bengkel dikir labo, kalau tak siap lagi thesis ni, boleh lah hadir dalam bengkel tu. Kalau siap *doh* [dah] pun *takpo* [tidak apa] *gi* [pergi] *mugo* [kerana] awak buat kerja dah. Haa tu lah dikir labo.

A : Adakah Dikir Labo dimainkan di seluruh negeri Kelantan?

R : Dia, dikir labo ni *hok* [yang] *soho* [terkenal] nya *tiga* [3] jajahan *jah* [sahaja]. Pasir mas, tumpat, bachok. Pasir Puteh [Kelantan] pun, ada *demo* [mereka] kata, tapi saya tak *rajin* [pernah] dengar (bunyi isteri pokmey batuk) pasukan Pasir Puteh [Kelantan] ni, kita pernah, pasukan-pasukan sebelah kita *tanding* [bertanding] dengan Pasir Puteh [Kelantan]. (bunyi isteri pokmey batuk). Sempadan dengan Pasir Mas, Tanah Merah [Kelantan] pun, *takdok* [tiada] saya rasa. (bunyi isteri pokmey batuk) Saya *gi* [pergi] kerja di pejabat tanah Tanah Merah tu, *takdok* [tiada] pernah ada *ore* [orang] kampung *jupo* [jumpa] *hok* [yang] saya jumpa-jumpa tu *takdok* [tiada] *hok* [yang] *ore* [orang] sebut “oh kita dulu ada pasukan dikir labo, *takdok* [tiada]”. Jadi dia ni, *tiga* [3] jajahan ni *hok* [yang] kuat. Tapi paling kuatnya, Pasir Mas [Kelantan], dulu. *Loni* [sekarang] boleh *ko* [kepada] tumpat. *Loni* [sekarang] pasukan di tumpat banyak. Pasir mas ada *so* [satu], bachok ada *so* [satu], tumpat ada *empat* [4] *loni* [sekarang]. *Lima* [5] *loni* [sekarang]. (bunyi isteri pokmey batuk) Jadi *tujuh* [7]. Jadi kita *loni* [sekarang] *duk* [berada] *megey* [hebat]. (bunyi isteri pokmey batuk) dari segi jumlah pasukan dikir labo.

A : Mengapakah sesetengah rakyat Kelantan tidak mengetahui tentang Dikir Labo?

R : Saya rasa pasal dia ni tidak popular dan tidak menjadi kegemaran kepada *ore* [orang] selain daripada jajahan, *tiga* [3] jajahan ni. Melainkan *mace* [macam] di Gua Musang [Kelantan], kalau nak ada pun, *ore* [orang] daripada sini *jugok* [juga] *gi* [pergi] di Gua Musang (Kelantan) *nuh* [sana]. Boleh jadi kalau Datuk Meja besar, *ore-ore* [orang-orang] *alok* [di sebelah] Tumpat [Kelantan] dengan Pasir Mas (Kelantan) *jugok* [juga] akan buat dikir labo di Gua Musang [Kelantan]. Pasal kalau *ore* [orang] Gua Musang [Kelantan] jati, *tok reti* [tidak pandai]. (bunyi isteri pokmey batuk) Sebab itu kita nak buat bengkel tu. Kita nak buat bengkel, kita nak suruh ada wakil daripada semua jajahan, wakil daripada pejabat tanah dengan majlis daerah, mari hadir, dan Datuk Meja nak, biar majlis daerah tu buat *so* [satu] pasukan dikir labo, dan kita akan buat, pertandingan dikir labo antara jajahan, baru dia akan jadi itu (merujuk pada popular).

A : Mengapakah ia dipanggil Dikir Labo?

R : Dia, labo-labo ni makna dia *karut* [serabut]. *Kei* [kan] sarang labah *Kei* [kan] dia *karut* [serabut] *dok* [mengiyakan]. Tapi dia *karut* [serabut] pun dia ada *pattern* [corak]. Jadi dikir labo ni *karut* [serabut], ikut *mu* [kamu] nak sebut perkataan *gapo* [apa] sehingga ada *hok* [yang] lebih kurang bunyi arab sikit, sampai ada perkataan selamat tikus. Selamat tikus. Ada orang tu kata “*puak* [kumpulan] tu dikir ada ayat selamat tikus.” Dia kata (sambal ketawa kecil). *Muloh* [arwah] tok

guru saya *oyak* [bagitahu] saya. Dikir labo, abe seng (salah seorang pendikir labo) *gi* [pergi] dengar ada perkataan selamat tikus. *Gaponamo* [tak tahu] *sek* [kumpulan] tu sebut saya tak tahu. Tapi nak *oyaknya* [bagitahu] dia karut. Ikut nak sebut. *Mugo* [kerana] tak *reti* [tahu] *blako* [semua]. Tapi dia ada *pattern* [corak] dia. Dia ada permulaan dia, ada pertengahan dia, dan ada pucuk dia. Dia *macei* [macam] *gini* [begini] la, *tanding* [bertanding] *soro* [suara]. *Tanding* [bertanding] *soro*[suara] macam rebana ubi, macam *burung titir* [burung ketitir], *tanding* [bertanding] *soro*[suara] tak *reti* [pandai]. *Burung titir* [ketitir] kata *gapo* [apa], dia kata tuan aku *bengong* [tidak cerdik] *ko* [ke], kita tak tahu. *Jale* [jalan] *tiga* [3] *jale* [jalan] *empat* [4], *gedik* [nada], *soro* [suara] *burung titir* [burung ketitir] tu, dia ada istilah dia. Tapi dia ada *pattern* [corak] dia. Dia ada *pattern* [corak], ada irama tu (bunyi isteri pokmey batuk), ada jatuh, ada naik, naik tinggi tu, boleh turun balik. Tu *pattern* [corak] dia *gitu* [macam itu]. *Mace* [macam] nyanyi juga, *srupo* [sama] *jah* [pelengkap ayat] dengan nyanyi. Cuma nyanyi tu perkataan dia, kita *reti* [pandai], *dok?* [mengiyakan] ni, tak *reti* [pandai]. *Tanding soro* [suara] betul. Betul-betul *tanding* [suara]. *Pah* [selepas itu] kadang-kadang ni, dia boleh jadi *ko* [ke], orang minat dikir labo ni, sama-sama *duk* [sedang] dikir pun dia *tanding jugok* [juga] sama dia. Nak tahu *soro* [suara] dia *sapo* [yang mana] *derah* [kuat]. *Hok* [yang] dalam kumpulan kita. dia pun nak bangga dengan *jerik* [watak dalam dikir labo] dia *tubik* [keluar]. Jadi dia *brehi* [suka]. Jadi *brehi* [suka] pasal sama sendiri pun *duduk* [sedang] itu. *Duduk* [sedang] *badi* [bertanding] nak *latas* [melintas] *soro* [suara]. Tapi dari segi erti, *takdok* [tiada]. cumanya bagi saya, saya tabik orang-orang yang buat lagu dikir labo ni, kerana walaupun perkataan dia *hok*

[yang] dia karut *dih* [kan], tapi dia ada rima dia (bunyi isteri pokmey batuk), dan lagu dia tu, kalau orang muzik pun, “haa betul lagu dia tu”. Sini berhenti dengan *goni* [ini], di atas berhenti dengan *goni* [ini], akhir sekali balik ke *hokni* [yang ini] balik, haa dia gitu. *Start* [mula] dengan *do* (bunyi untuk vocal suara), berhenti dengan *do* (bunyi untuk vocal suara) balik. Jadi dia ada *gotu* [itu] dia. Sebab itu dikir labo kalau bertanding *sikit lagi* [nanti], saya nak cadang orang pencipta lagu. Macam di Kelantan ni hamzan (pencipta lagu dikir labo) *ko* [ke], *gi* [pergi] dekat dikir labo. *Gi* [pergi] *ngadil* [pengadil], *patah* [lirik] dia betul ke tak. Sumbang *ko* [ke]. *patah* [lirik] lagu, dia panggil *patah* [lirik] Sumbang *ko* [ke] *dok* [tidak]. *Tu* [itu] *jah* [sahaja]. *Pah* [selepas itu] dari segi tanding dia nya ialah *lendik* [lurus]. *Lendik* [lurus] ni maknanya, ramai-ramai orang dikir tu, sebut perkataan *tulo* [sama], berhenti pun *srupo* [sama], *gi* [pergi] pun *srupo* [sama]. Jadi tidak bunyi, *mu* [kamu] bunyi, aku bunyi, *dok* [tidak]. *Lendik* [lurus] sekata *blako* [semua], *Lendik* [lurus], hukum dia jerik dia tak putus. Dikir labo ni kalau jerit putus *jah* [sahaja], awak dikir sedap *lagumano* [sangat] pun, kalah. Jerit putus, kalah. Jerit putus ni maknanya, *tiga* [3] atau *empat* [4] orang tukang jerit *hok* [yang] *duk* [sedang] *congok* [bersila] habis *soro* [suara] *blako* [semua]. Tak sampai *blako* [semua]. Senyap situ. Lepas putus tu, kalahlah. Peringkat uba, peringkat uba manis, peringkat nekok ni, jarang nk putus. Ramai orang *soro* [suara] sampai. Cuma kalau segi teknikal salah, berhenti sekali *blako* [semua]. *Sepuluh* [10] orang tu, *takdok* [tiada] nafas sekali *blako* [semua]. Putus *jugok* [juga]. Bernafas *skali* [sama-sama], dia tidak pandai *bagi* [membahagi], orang ni berhenti, orang ni kena bunyi. *Pahtu* [selepas itu], tempat mustahak, bunyi *blako* [semua]. Ada orang kena

curi-curi berhenti bunyi dulu, untuk nanti *tubik* [keluar] masa orang itu. Sebab itu petua dia, kita dikir labo tidak boleh pejam mata. Kalau kita pejam mata, kita tak tahu *gu* [kawan] kita *dei* [sempat] nafas ked ok [tidak]. *Gu* [kawan] kita *hok* [yang] depan kita. Kalau kita pejam mata, kita tak tahu dia nak habis nafas. Jadi kita tak sambung. Kalau kita celik mata, kita tahu, kita bunyi. Tak putus. Tu petua dia. *Jak* [semenjak] budak lagi, saya dengar orang dikir labo, jangan pejam mata, jangan pejam mata, jangan pejam mata. Senior-senior *hok* [yang] *duk* [sedang] *oyak* [bagitahu].

A : Adakah Dikir Labo dikategorikan sebagai aktiviti kebudayaan?

R : *Budayae* [kebudayaan]. Bahkan saya, bagi saya unik lagi. Unik lagi, kito ada di Kelantan ni [ini] *duo* [2], tigo [3] *hok* [yang] unik di Kelantan. *Bano kecheng* [rebana kerinching], *tari inai* [tarian inai] *nge* [dengan] dikir labo. *Bano kecheng* [rebana kerinching] bagi saya satu satunya dalam dunia. *So ni jah ado* [satu ini sahaja yang ada] di Kelantan di Malaysia dunia. *So ni jah ado* [satu ini sahaja yang ada]. Dulu di Kelantan ada *duo* [2], tigo [3] jugak tapi itu *doh* [sudah] pupus. *Kampong Laut* [Kampung Laut, Kelantan] *so* [satu] *jah* [sahaja] ada *pah wak gi* [bawa keluar] rata-rata luar Negara pun *pasukae* [pasukan] kg laut. Jadi *mace* [macam] kito kato *anok akat* [anak angkat] kepada Kementerian Kebudayaan. *Caro* [peduli]. Dengan bantuan pakaian *gapo gitu gini* [itu, ini] *bui* [bagi] *latihe* [latihan] *dio cara pasal takut dio pupus* [peduli kerana bimbang akan pupus]. *Pah tu gak* [selepas itu] dikir labo. Macam kalau Terangganu *rodak* [Rodat]. *Rodak* [Rodat] *nie* [ini] dio ada perkataan bahasa Malaysia kito *pehe* [paham] tapi dio ada

gende [gendang] kita dikir labo *tak dok* [tiada] *que* [giliran] kito nya kipas, nak --
kipas ni *gotu* [itu] kito macam kita kata *gapo* [apa] kalau *ngaji* [mengaji] al-quran
gak [jugak] *dok* [bukan], harakat. Harakat *duo* [2], *empat* [4], *ney* [6] harakat *duk*
[terletak] di kipas (pencerita menyanyi) *gak* [jugak]. (Isteri mencelah).

A : Bilakah populariti Dikir Labo melonjak naik?

R : *Nih tahun lepah* [bermaksud tahun lepas] *dua ribu enam belas* [2016]. (isteri mencelah)

A : Bagaimanakah pakaian setiap ahli kumpulan Dikir Labo?

R : Masing masing tapi *Arabic* [arab] lah. -- jadi *mace* [macam] pakai baju biasa pun
ada *gapo* [apa] *demo* [mereka] ada *buke* [bukan] *juboh* [jubah] dia panggil *gapo*
[apa] ni *hok* [yang] *tange* [tangan] potong *mace* [macam] *beads* [manik] masing
masing *createlah* [reka] *pasa* [sebab] markah *dale* [dalam] dikir labo *baru nih*
[baru-baru ini] saya buat dari segi *gotu* [itu] dia *nyo* [nya] *limo* [5] dan boleh *limo*
[5] *belako* [semua] melainkan so *pasukae* [satu pasukan] *tu* [itu] boleh *tigo* [3] dia
pakai t-shirt *tekok* [leher] bulat *jah* [sahaja]. Dia *tak dok* [tiada] *overall*
[keseluruhan] – *overall* [keseluruhan] ada *setengoh* [setengah] *paka* [pakai] *dale*
[dalam] *pah* [selepas itu] pakai overall [keseluruhan] *tu* [itu] *mace* [macam]
songket lah. (Pencerita menegur kawan).

A : Bagaimana Dikir Labo dimainkan?

R : Dio ada *tok joro* [tok juara], juara yang *memulake* [memulakan] dikir labo *pahtu* [selepas itu] diteruskan oleh *awok-awok* [awak-awak] yag lain. *Joro* [juara] tu tugas dia *letak* [memulakan] lagu *tu* [itu] sekali *jah* [sahaja] *dale* [dalam] setiap lagu dio *tidok* [tiada] *mace* [macam] dikir barat *kei* [kan] *tok joro* [tok juara] *letak* *awok-awok* [awak-awak] *turut* [ikut] *pahtu* [selepas itu] *tok joro* [tok juara] pantun *awok-awok* [awak-awak] *turut* [ikut] *pulok* [pula] dia *sele seli* [selang seli] deh dikir labo *dok* [tidak] *sekali jah* [sahaja] sekali dia *letak* [memulakan] *mulo-mulo* [mula-mula] *lepas tu* [itu] *paka nge* [dengan] *ore* [orang] *rama rama* [ramai]. *Perabih* [habiskan] *nge* [dengan] *awok-awok* [awak-awak] *tu* [itu] kita panggil. *Awok-awok* [awak-awak] lah *seterusnyo seterusnyo* [seterusnya]. Jadi *mudoh* [mudah] la *kijo* [kerja] *tok joro* [tok juara] *tuh* [itu]. *Kijoe* [kerja] dia *nyo* [nya] ingat *hok* [yang] dia nak *letak* [mula] lagu *ore* [orang] panggil *meletok* [memulakan]. Dan dia *keno* [kena] mahir kalau dia *terlajok* [terlajak] tinggi *soro* [suara] dia *putuh* [putus] jerit -- kalau dia *rendoh* [rendah] *terlajok* [terlajak] *tak dok* [tiada] semangat *kito* [kita] dikir. Dia *keno* [kena] pandai *keno* [kena] pandai main *peraney* [peranan] untuk cari *key* [kunci]. *Jadikei* [jadikan] *key* [kunci] *kepada* [kepada] dikir sebab *tu* [itu] dia *tokleh* [tidak boleh] *ore* [orang] *soro-soro* [suara] halus *tokleh* [tidak boleh]. *Tidok* [tidak] jugok [juga] lah *ore* [orang] penting sekali kalau *kaloh* [kalah] kita *ni* [ini] *kano* [kerana] *tok joro* [tok juara] *kano* [kerana] dia *letak* [mula] lagu *tok keno* [tidak kena] *buke* [bukan] *tok keno* [tidak kena] seni *kato* [kata] dia *tok keno* [tidak betul] *key* [kunci] dia lagu *nie* [ini]

“*jange* [jangan] *letok* [mula] tinggi sangat *nih* [ini]” *makno nyo* [maknanya] *key* [kunci] *rendoh* [rendah] sikit – “*nie* [ini] *takpo* [tidak apa] *ni* [ini] tinggi sikit lagu ni lagu *rekngey* [ringan]” boleh – *tu* [itu] dia kena mahir situ ada *setengah* [sesetengah] *pasukey* [pasukan] *ata* [hantar] *duo* [2] *tok joro* [tok juara] kalau *saloh* [salah] *tok joro* [tok joro] *pertamo* [pertama] *letok* [mula] jadi tinggi *hok* [yang] *keduo* [kedua] *ambik* [ambil] balik dia *perendoh* [perendahkan] sikit -- dia ada *gitu* [itu] tapi *pok kito nie sore* [dalam kumpulan kita ada seorang] baru *kampung bunut* [Kelantan] *tok* [tak] tahu *sore* [seorang] *ko* [atau] *duo* [2] -- *duo* [2] *ore* [orang]. [Mengajak ke pertandingan Dikir labo].

A : Bagaimanakah lagu lagu Dikir Labo dicipta?

R : Dia *bilo* [bila] dulu *ado* [ada] lagu-lagu dulu *demo* [mereka] ingat lagu lagu dulu *lonie* [sekarang] *demo* [mereka] cari *perkatae* [perkataan] *lepah* [selepas] *tu* [itu] dia *banding* [membandingkan] dengan *hok* [yang] dulu *mugo* [sebab] dia *tok* [tidak] *lari lah mano* [tidak berbeza dengan yang asal] lagu dia *nie* [ini] *cumo* [cuma] *hok* [yang] *uboh* [diubah] *nyo* [nya] *perkatae* [perkataan] sini *nok* [nak] *ko* [ke] *otok* [otak] *tok joro* [tok juara] *tu* [itu] *biso* [hebat] dia boleh *create* [cipta] *perkatae* [perkataan] *kade kade* [kadang kadang] saya pun *mace* [macam] ada *so* [satu] lagu *pok kito* [kumpulan kita] *tu* [itu] *duk main* [menggunakan] zina zina, *toksoh* [tidak perlu] *duk guno* [menggunakan] lah zina *tok molek* [tidak elok] *dooh* [sangat] *lonie* [sekarang] tukar *ko gina* [tiada maksud]. Jadi *nie* [ini] *kemahirae*

[kemahiran] *tok joro* [tok juara] cari cari *perkatae* [perkataan] bunyi *mace* [macam] arab. *Walagurtiru* [tiada maksud], *buke* [bukan] arab. Tapi bunyi macam Arab. Ada *ore* [orang] dikir *walagurtiru* [tiada maksud]. *Ni* [ini] lah ciptaan *nyo* [nya] daripada *tok joro* [tok juara]. Ada yang *tokleh* [tidak boleh] jadi *tok joro* [tok juara] sebab *soro* [suara] dia *tok* [tidak] sedap, tapi dia pandai cari *perkatae* [perkataan] susun boleh menjadi ritma dia boleh jadi lagu. Ada ritma dia ada *patoh* [patah] dia boleh *wak* [cipta] lagu baru. *Pok kito* [kumpulan kita] ada *so* [satu] lagu. Bunyi *mace* [macam] lagu tamil. Bunyi *mace* [macam] tamil. *Takdok* [takdok] lagi *pasukae* [pasukan] lain buat. *Ni* [ini] hebat *nie* [ini] kalau *pasukae* [pasukan] kita mahir. *Ore* [orang] lain *hiling* [menggeleng] *palo* [kepala]. Cikgu Zamri *wak* [bawa] mari. Tak tahu dia *ambik* [ambil] *mano* [dimana]. Tapi dia *wak mari* [bawa mari]. Tapi lepas pada *tu* [itu] kita *pakat* [semua] *bekki* [baiki]. Lagu *nih* [ini] ah *hok* [yang] ada bunyi zina *tuh* [itu]. Saya pun *kato* [kata] *takyoh* [tidak payah] zina lah jadi gina [tiada maksud].

A : Berapa lagu yang harus dinyanyikan oleh setiap kumpulan semasa pertandingan?

R : Dio *atah* [bergantung kepada] penganjur. Dan bergantung kepada *maso* [masa] : pasal dikir labo *nie* [ini] *limo* [5] minit. Lebih *kure* [kurang] *limo* [5] minit so [satu] lagu. *Tokleh* [tidak boleh] lama *putuh* [putus] urat perut *limo* [5] minit kalau dikir *tigo* [3] lagu *lima belas* [15] minit *sebeloh* [sebelah] dih, kalau *lima belas* [15] minit jadi *setengah* [setengah] jam. *Biasonyo* [biasanya] *limo* [5] lagu. *Pahtu* [lepas itu] kalau dulu, *kapung* [kampung] dulu – *tujoh* [7] *lape* [8] lagu dikir *sapa* [sampai] *ceroh* [pagi]. *Start* [mula] pukul *sebelas* [11] malam *buke dikir pat awal nie* [persembahkan Dikir Labo bermula lewat malam]. *Gi* [pergi] *dekat* [tempat] dikir *jale* [jalan] kaki. Lepas *smaye* [solat] *iso* [isyak] *g* [pergi] *jale* [berjalan] kaki nak boleh *ko* [ke] *nyapa* [sampai] *pahtu* [lepas itu] *gak* [jugak] dikir pukul *sepuluh* [10], *sebelas* [11] pukul *tigo* [3] pagi baru *sudoh* [habis] *empat* [4] pagi baru *sudoh* [habis] *pah* [lepas itu] *kelik* [pulang] *nonye* [berjalan dengan sangat penat] sebab *jale* [jalan] kaki. *Tu* [itu] *kato* [kata] dia *tokleh* [tidak boleh] nak menetapkan dia *atah* [bergantung] *kade kade* [kadang kadang] atas persetujuan *pasukae* [pasukan] -- kita dikir *limo* [5] lagu *sore* [satu kumpulan] lah. Hoo sebab tu *keno* [kena] ada *banyak* [banyak] lagu *dale* [dalam] poket [tahu banyak lagu] *demo* [mereka] *mintak* [minta] *nok* [nak] sepeleh [10] lagu *selok* [kalah] *kito* [kita], *kito* [kita] ada *limo* [5] lagu *jah* [sahaja].

A : Apa syarat wajib dalam lagu Dikir Laba.

R : *Takdok* [tiada] syarat *wojik* [wajib]. *Cumo* [Cuma] dia *wojik* [wajib] *nyo* [nya] *loni* [sekarang] ambik *keputasae* [mengambil keputusan] ramai, lagu *mulo mulo* [pertama] *tuh* [itu]. *Bilo* [bila] *tanding* [bertanding] *so alto* [lagu dikir laba] *tu* [itu] lagu *wojik* [wajib]. Semua kumpulan. Dia ada lebih *kure* [kurang] *perkatae* [perkataan] dia *tuh* [itu] seni kata dia *tuh* [itu] *serupo* [sama] *belako* [semua] *cumo* [cuma] *nyo* [nya] wak *lari* [lain] dari segi irama. Ada *pok nie* [kumpulan ini] *yo* [mereka] *heret* [bawa] *gini* [macam ini] ada *pok nie* [kumpulan] *bawok rendoh* [menyanyi dengan nada rendah] ada *bawok* [menyanyi] tinggi *mace* [macam] *puok* [kumpulan] *Kampung Puyut* [Kelantan] *nie* [ini] dia tinggi. *Puok* [kumpulan] kita *tokleh* [tidak boleh] *turut* [ikut]. *Dok* [bukan] *hok* [yang] *gagoh* [gagah] *tu* [itu] *meme* [memang] betul la. *Hok masalahnyo* [yang menjadi masalahnya] *dari segi prosedur* [syarat] pertandingan kalau kita *gi* [pergi] *rumoh* [rumah] *ore* [orang] “assalamualaikum” (tinggi suara) “assalamualaikum” (nada rendah). *So alto* [lagu dikir labo] *keno* [perlu] *rendoh* [rendah]. *Pahtu* [lepas itu] *yang kedua* [kedua] kena tinggi sikit yang ketiga tinggi sikit yang keempat tinggi sikit *dia koho tinggi* [semakin tinggi]. *Nie* [ini] *dia tei* [bawa] tinggi *doh hok* [terus] lagu yang kelima *tok* [tidak] *tubik* [keluar] *soro* [suara] kalau ikut undang undang *nyo* [nya] *hoo* letih *doh* [dah]. Jadi *pok* [kumpulan] dia dikir *so alto* [lagi dikir labo] tinggi. Baru *nie* [ini] sayo *oyak* [cakap] dia “eeii tinggi *dooh* [sangat] *nie* [ini] jadi tak sesuai dengan kita *nok* [nak] *memulakae* [memulakan]. *Takdok* [tidak] kita *berunnga*

[berlari] pun *buke* [bukan] *nok* [nak] *derah* [laju] *lalu* [terus] lari jarak jauh *nie* [ini] *dok teh teh the* [bermula dengan larian perlahan] *gitu* [itu] jah [sahaja] dekat *nok* [nak] *sapa* [sampai] *baru derah* [pecut] deh dia tinggi *selalu* [terus] dari segi kesesuaian tangga nada, nada lagu tak seseuai untuk *tanding* [bertanding] bagi saya. *Mace* [macam] *keto* [kereta] *muto* [motor] *start* [mula] *tu* [itu] gear satu dulu *slow* [perlahan] gear *limo* [5] baru *lacar* [lancar] *molek* [sungguh] dok. *Ni* [ini] *dok* [tidak] dia *tei* [terus] gear *limo* [5] terus. *Mujo* [mujur] *so alto* [lagu dikir labo] *takdok* [tiada] jerit. *So alto* [lagu dikir labo] dia *takdok* [tiada] jerit.

A : Adakah kumpulan lain boleh menggunakan lagu ciptaan kumpulan lain?

R : Boleh! Kalau *hok* [yang] kita *nge* [dengan] *pok* [kumpulan] *nuh* [lain] ada *tigo* [3] lagu *hok serupo* [yang sama], lagu -- ada *tigo* [3] lagu. *Hok* [yang] dia *takdok* [tiada] langsung *hok* [yang] dia *tok* [tidak] *reti* [tahu] *lasung* [langsung] *hok* [yang] baru buat *hok* [yang] cikgu Zamri buat rancak la sesuai *nge* [dengan] lagu akhir, *tei* [terus] *nge* [dengan] lagu *nie* [ini] *ore* [orang] pun *tokleh* [tidak boleh] *nok* [nak] *balah* [membalas] pasal lagu kita pelik. Hoo *musung* [berpusing] *nie* [ini] *pok* [kumpulan] *nie* [ini] joget (pencerita menyanyi) cikgu Zamri *musung* (pencerita menyanyi).

A : Berapa orang ahli kumpulan dikir labo?

R : *Baru ni* [ini] kita *wak* [buat] *pertandingan* [pertandingan] *lapan belas* [18] *ko* [sehingga] *tiga puluh* [30]. *Wak* [anjur] *pertandingan* [pertandingan] *baru nih* [ini]. Tapi paling *kure* [kurang] *lapan belas* [18] paling tinggi *tiga puluh* [30]. Tapi *kebanyakae* [kebanyakan] dikir *duo puloh limo* [25] *ore* [orang] dok *takdok* [tiada] *ore* [orang] *etek* [sebenarnya]. *Tiko* [ketika] *training* [berlatih] *nok* [nak] *tubek* [keluar] *limo belas* [15] *ore* [orang] pun *sakit* [susah untuk mengumpulkan semua ahli kumpulan ketika berlatih]. *Teko* [ketika] *belawe* [pertandingan] *jah* [sahaja] *tubek* [keluar]. *Tabiak dia doh* [sudah menjadi tabiat ahli kumpulan hanya keluar ketika pertandingan sahaja].

A : Adakah ahli dikir laba boleh menyanyi dikir barat?

R : Boleh. *Hok* [yang] *pok* [kumpulan] kita *duk* [yang] dikir *nie* [ini] *kea* [kan] ramai *budok* [budak] dikir barat. *Hok* [yang] *mudo* [muda] *tuh* [itu] *budok* [budak] dikir barat. *Supo* [seperti] *Kampung Puyuh* [Kelantan] pun *budok* [budak] dikir barat. *Tok joro* [tok juara] dikir barat *dale* [dalam] *puok kito tuh ada* [dalam kumpulan Pok Mey terdapat] *tigo* [3] *hok* [yang] dikir *nge* [dengan] kita *nie* [ini] ada *tigo* [3] *ore* [orang]. -- Jerit faizal, *anok* [anak] Megat, Megat *gapo* [apa] *doh* [dah] *pahtu* [lepastu] *hok* [yang] *tok joro* [tok juara] *diri* [berdiri] *tuh* [itu] *hok* [yang] *buto* [buta] *tuh* [itu], nombor *tigo* [3] Malaysia, nombor *tigo* [3] dendang rakyat Malaysia. *Takdok lagi* [tiada lagi], *takdok* [tiada] *dale* [dalam] Malaysia. Baru *umor* [umur] *lapan puloh* [80].

A : Adakah terdapat ketua dalam kumpulan Dikir Laba?

R : Ada. *Mace* [macam] *gapo gapo* [apa-apa] *keputusae* [keputusan] saya *nge* [dengan] cikgu Zamri. Dia *kiro* [anggap] cikgu Zamri *nih* [ini] jurulatih saya *nie* [ini] pengarah, penasihat lah. *Gapo gapo* [apa-apa] pun *tanyo* [Tanya] Pok Mey. “*Ore* [orang] *panggil* [jemput] dikir *nie male* [malam ini]”, “*esok lagu mano eh* [macam mana] *keno* [kena] *tanyo* [Tanya] Pok Mey kalau Pok Mey *kato* [kata] *bulih* [boleh], *bulih* [boleh la], jadi dengan secara *tok* [tak] langsung *ore* [orang] kata saya ketua kumpulan tu. Padahal *dok pun* [sebenarnya bukan].

A : Bagaimana cara memilih ahli untuk menyertai kumpulan Dikir Laba?

R : Sukarela, mari *soro* [suara] *hok tok jadi* [tidak sedap] pun *loh gi* [terima sahaja]. Kita *nok* [nak] *kato* [tolak], *tokleh* [tidak boleh] pun *demo* [mereka] *mari doh takut tuh--* [dah minta untuk masuk kumpulan tidak elok tolak]. *Tidok kato ado* [tiada] *test* [menilai] *soro* [suara] *gapo dok* [atau pun tak]. *Minat dio mari* [kalau berminat dia datang], *awok tok start jah* [awak tak mula] *kalau awok start jah deh awk mesti gi dikir* [bila mula sertai dikir labo, mesti berminat], *sungguh* [betul]. *Pasal tok* [tidak tahu sebab apa] tahu lah saya ada tarikan dia sendiri. Kita pun boleh tahu *perubahe* [perubahan] *soro kito* [suara kita], *power soro kito* [tinggi suara kita]. Kita dikir *boleh 2 bule* [2 bulan] *dio* [suara] *pecoh soro kito* [menjadi sedap]. *Pahtu* [selepas itu] dikir *tok* [tak] *serok* [serak] *doh* [dah]. *Dei soro* [bila suara] *tubek* [keluar] *bunyi hok para tok serok doh* [sesuai untuk menyanyi dikir labo].

A : Umur ahli kumpulan Dikir Labo?

R : *Tok kiro* [tiada had]. *Hok* [yang] *dikir nge pok saya tuh* [dalam kumpulan Pok Mey] *raso raso* [ada yang berumur] *tujoh puloh* [70] tapi *soro* [suara] dia *tubek* [keluar] lagi. *Hok jerit 60 lebih ado 3* [yang posisi jerit ada 3 orang berumur lebih 60], Pok Nik Mat, Abe Weng tu *sore lagi* [sorang lagi] *tok ingat namo dio* [Pok Mey tidak ingat nama]. *Tigo* [3] *nie* [ini] *kea* [kan] *enam puloh* [60] *lebih doh tuo* [lagi tua dari Pok Mey]. *Enam puloh tujuh* [67] Pok Nik Mat tu *Enam puloh tujuh* [67], *enam puloh lapan* [68] *tubek jerit* [keluar suara untuk jerit]. Dia semula jadi. *Tapi training sokmo* [kena kerap berlatih]. *Training sokmo* [kerap berlatih] kalau *tok* [tak] *training* [berlatih] *tok leh jugok* [tidak boleh jugak]. *Takdok had gotu* [tiada had umur dalam dikir laba]. Cuma nya kalau *tanding* [pertandingan] ada *sarat* [syarat] *tokleh* [tidak boleh] *budok* [budak] *umor* [umur] *kure* [kurang] pada *duo belas* [12] tahun kalau dulu *ore* [orang] *guna budok* [budak] *wak jerit* [untuk jerit]. *Kei budok kei* [kalau budak] *nepik sedak* [sedap bila menjerit]. *Demo* [mereka] *guna budok* [budak]. Jadi syaratnya *tokleh* [tidak boleh] *kure* [kurang] *dua belas tahun* [12] tahun dan *lek atah ni tadok hak* [12 tahun dan keatas]. *Umor berapa, doh dio nok selebok tak dok pasal* [yang 12 tahun ke atas tiada had, jika mereka mahu tiada sebab untuk tolak].

A : Kenapa Dikir Laba dianggap Islamik?

R : *Pasa dio nie kito kato asal daripada arab* [sebab ada yang mengatakan Dikir Labo asal dari Arab]. Di bawa oleh ulamak. Sebenarnya Dato Ahmad Maher *nie* [ini] ulamak *mugo* [sebab] dia mufti dan tak dikata *kea* [kan] haram walaupun karut. Tapi islamik *nie* [ini] segi *bilo* [bila] kita *kupul* [berkumpul] ramai-ramai *dok* [menjadi] perpaduan silaturahim. *Kandok ugamo* [kehendak agama]. *Pastu* [lepas itu] *lidoh* [lidah] kita jadi *molek* [sesuai] nak *ngaji quran* [untuk mengaji Al-Quran] pun bila kita ada *training* [latihan] dikir labo jadi *comey wak ngaji quran molek* [suara sedap untuk mengaji]. *Mace* [macam] *saya dikir labo ni soro tubek sedak sikit bea* [sebab menyanyi dikir laba suara menjadi sedap untuk azan]. (Pencerita gelak). *Sungguh* [betul] masjid saya, “*bea* [azan] *kali* [sekali] *boh* [bos]”. *Dio* [mereka] panggil *boh* [bos].

A : Adakah dikir Laba menerima jemputan membuat persembahan di majlis-majlis?

R : *Dulu bnyok* [dulu banyak permintaan]. Kalau perkahwinan, *tidok wojik* [tidak wajib] tapi--*mace* [macam] *duo puloh lape* [28] haribulan dikir rumoh [rumah] Ha. *Dio wak bekwoh* [Abe Ha mengadakan kenduri]. *Pahtu* [selepas itu] ada *male* [malam] kesenian *daerah Bakat* [Tumpat Kelantan]. *Wak di kat pasar malam* [buat di pasar malam]. Panggil *pok kito* [kumpulan Pok Mey] *pah* [dan] ada dikir barat ada silat *ado banyok* [ada banyak] la *duo* [2], *tigo* [3], *pak* [4] *karo* [perkara]. *Tigo*

haribule tigo [3 haribulan 3]. Jadi *hok* [yang] *maknonyo* [maksudnya] *hok* [yang] *pelik ni jadi mudoh jadi tarikan* [menjadi tarikan] *ore pangil* [dijemput untuk membuat persembahan] *demo nok denga* [orang ingin mendengar dikir labo]. *Budok-budok baru* [orang muda] *gano eh dikir labo* [macam mana persembahan dikir labo]. *Deh* [kan]? *Mace awok-awok* [seperti penemubual yang ingin mengetahui Dikir Labo]. *G denga* [menyaksikan persembahan Dikir Labo] (pencerita menyanyi).

A : Selain kipas apakah alat lain yang digunakan dalam persembahan Dikir Labo?

R : *Takdok* [tiada alat lain yang digunakan selain kipas]. Kipas dengan *lekung* [pergerakan tangan]. *Kipah nge lengkung* [kipas dan pergerakan tangan] (semua gelak).

A : Adakah setiap ahli wajib menyanyi semasa bertanding?

R : Syarat *dio* [dikir laba] kita *berkumpulae* [kumpulan] *tokleh* [tidak boleh] curi *reng* [tenaga]. *Maknonyo* [maknanya] *ore* [orang] dikir *belako* [semua] kita *duk* [hanya] senyap. Sebab dia *toksei* [tidak mahu] *leloh* [letih]. (Bersetuju) dia kena *belako* [semua] dia kena *semo* [semua] bersatu kalau *dok* [tak] rugi, *ore* [orang] lain *laung* [menyanyi] *tigo puloh* [30] *ore* [orang] kita *laung* [menyanyi] *duo puloh limo* [25] *ore* [orang] *derah* [kuat] *dia pada kita doh kito panggil curi reng* [sebab yang kita panggil curi tulang]. *Ore* [orang] panggil *gapo* [apa] kalau bahasa Malaysia, ada curi tulang. *Tok* [tak], *sungguh* [betul] *ore* [orang] dikir *duo* [2], *tiga* [3] baris *doh* [habis] kita baru sebaris. *Dae* [dan] *kito* [kita] tahu *kito* [kita] dikir *nie* [ini] *pasal mato kito celik* [sebab mata kita buka]. *Kito tahu ore nurut ko ore x nurut kito tengok kito tahu* [kita boleh tahu sama ada orang menyanyi atau curi tulang].

A : Bagaimana setiap ahli mengekalkan ritma?

R: *Training* [dengan latihan]. *Kito* [kita] *empat* [4] *bule* [bulan] nak masuk *limo* [5] *bule* [bulan], *tigo* [3] *bule* [bulan] *ingat doh* [dah ingat] *pasa* [sebab] kita *training* [berlatih] *duo* [2] kali seminggu *maknonyo* [maksudnya] *sebule* [dalam sebulan] *lape* [8] kali *mugo* [sebab] dia *tidok panje* [tidak panjang] dia pendek *jah* [sahaja] cuma dia *ule* [mengulang] *duo* [2] kali. Dia ada *sarat* [syarat] jerit *keno* [mesti] *duo* [2] kali. Kalau kita jerit sekali, *gu alek sano* [pihak lawan] *maroh* [marah] *dio rohok* [dia bersusah payah].

A : Berapa lagu yang akan dinyanyikan semasa berlatih?

R : *Semo* [semua lagu]. *Hok* [yang] *mano* [mana] *kito ingat* [mereka ingat]. *Kito* [kita] *buat belako* [nyanyi semua]. *Takdok* [bukan] “*eh male* [malam] *nie* [ini] *kito* [kita] *buat hok* [yang] *kito* [kita] baru nak pandai. *Dok* [tidak] *semo* [semua]. *Wak lalu belako* [nyanyi semua], kalau *kito* [kita] *ngaji qure* [mengaji alquran] *dio panggil* [dipanggil] *pederah* [habiskan]. *Start* [mula] dari Al-Fatihah *hok* [yang] *mano* [mana] *kito* [kita] nak baca *pederah* [habiskan] *duo* [2] kali. Kalau *ado maso* [ada masa lagi] *dio* [mereka] *buat duo* [2] *round* [pusingan].

A : Berapa kali seminggu berlatih?

R : *Duo* [2] kali [dua kali seminggu berlatih].

A : Adakah ahli yang lupa lirik semasa bertanding akan menjejaskan persembahan?

R : Dia *nati* [tunggu] sebut *teko* [yang] dia ingat. Tinggal *hok* [yang] *tok* [tidak] ingat *tokleh* [tidak boleh] *ngabe kokse* [melalut] *lari gotu* [ritma tidak sama]. *Bunyi sore lain* [bunyi lain sebab ritma lari] *ore tahu lalu* [orang yang mendengar boleh tahu]. *Sore bunyi* [bunyi ritma lain].

A : Objektif utama Dikir labo?

R : *Kito* [kita] *nok* [mahu] *gini* [begini], yang pertama, silaturahim. *Duk* [duduk] kampung *ni* [ini], mari *kupul skali* [berkumpul ramai-ramai]. *Lepas tu* [selepas itu], untuk mengelakkan dari *budok* [budak-budak] *nie* [ini] belia daripada *duk atah wokah* [membazir masa di wakaf] *nunggu kudo* [menunggu pil kuda], *duk tunggu air ketum* [minum air ketum], *baik gi* [lebih baik sertai] *dikir labo nge kito* [bersama kami]. *Dikir letih kelik jenero slalu* [penat berfikir balik tidur terus]. *Tok* [tidak] *mikir kokse* [memikir perkara yang bukan bukan]. *Doh dok* [betul tak]? Merempit. *Doh la mugo lain tok buat* [tidak membuat perkara yang berfaedah].

A: Adakah dikir laba pernah mendapat pengiktirafan?

R : *Takdok* [tidak]. Belum lagi. Boleh jadi satu hari *kito akat* [kita bawa] *ko* [ke] UNESCO *ko* [ke] didaftar sebagai satu budaya yang unik. *Mace lonie* [macam sekarang] *mok yong akat ko* [sudah dibawa ke] UNESCO. Asal dari *kelate* [Kelantan] *mok yong* [mak yong] *banyak lagi* [banyak lagi].

A : Adakah dikir laba mempunyai kaitan dengan dikir lain?

R : *Kaite dr segi ore ado* [kaitan dari segi orang, ada], *pasal* [sebab] *ore* [orang] *dikir barat pun dia dikir labo* [orang Dikir Barat juga menyertai Dikir Labo]. *Pahtu* [selepas itu] dari segi lagu *tuh* [itu] dia mirip *marhabe dikir marhabe* [dikir marhaban]. Kita *marhabe* [dikir marhaban] pun panggil dikir *jugok* [juga] dikir *maulod* [maulud]. *Pasa dio tiru irama dio meme ado kaite lah* [sebab irama Dikir Labo diambil dari dikir dikir lain jadi Dikir Labo dan dikir dikir lain ada kaitan].

A : Kenapa dikir labo tidak dikenali?

R : *Pasal* [sebab] dia *tidok komersial* [tidak mengkomersialkan] dan dia *takdok* [tiada] nilai komersial *mace* [macam] dikir barat ni *ore* [orang] pun kenal *belako* [semua] Jali Intan Berlian *buleh jadi sikit lagi* [akan datang] kita *ake* [akan] *buat* [bawa] *sapa* [sampai] *ko* [ke] peringkat *ore* [orang] akan beli *cd* [cekerap padat] dikir labo dan *sapa* [sampai] peringkat kalau *ore* [orang] nok [nak] *wak gapo-gapo ore ingat ko dikir labo untuk panggil buat persembahe* [orang akan ingat kepada dikir laba, jadi akan panggil membuat persembahan]. Dia jadi komersial. Jadi ada *ngupoh* [upah atau bayaran]. *Lonie* [sekarang] *takdok* [tiada] *ngupoh* [bayaran].

A : Kenapa dikir labo boleh diterima walaupun tidak dapat difahami?

R : *Dok tokpehe* [tidak faham]. Pasal *soro* [sebab suara]. *Mace* [macam] kita dengar lagu Hindustan *pehe* [paham] *ko dok* [ke tak]? *Bkpo* [kenapa] minat Hindustan. Sebab sedap. Irama dia sedap. *Betule* [kebetulan] *hok jong* [yang] nyanyi [menyanyi] *tu* [itu] *huduh* [tidak cantik]. *Hok dale* [yang dalam] filem *tu* [Hindustan] dia *bui* [bagi] *ko* [dekat] Shah Rukh Khan, *bui ko hero comey* [bagi dekat hero yang cantik]. *Hok* [yang] *nyanyi* [penyanyi] sebenar *huduh* [hodoh] *dok make sireh meroh* [makan sireh dan menjadi merah]. *Tapi hero nyani* [yang menyanyi] pah ko sampai ke] *lagu hok* dio nyanyi [yang dinyanyikan] kita minat. *Tapi tokpehe* [tidak paham] pun kalau *takdok gotu bawoh* [tiada seni kata]. Tapi dia *tu* [itu] bahasa dia kita *ni* [ini] *buke* [bukan] bahasa Malaysia *sajo* [sahaja] nak *bui* [bagi] bunyi arab ada naik turun dia ada *rythme* [ritma].

A : Ada pelapis untuk masa hadapan?

Kalau tengok *pok-pok* [golongan] muda ramai menyertai *harap pelapiah* [harap menjadi pelapis]. *Pasa perikat sy nie 60 spupu sy 65 ado hok 70 doh* [sebab yang sebaya dengan Pok Mey seperti sepupu beliau ada yang berumur 60,65 dan 70]. Jadi *takdok* [tiada] *pok ni* [mereka ini] harap-harapnya, *mujo ado* [nasib baik ada] Wea Mat. Dia ingat lagi lagu. *Kalau tidok* [tidak] *payoh* [susah] *nok* [nak] cari *ore* [orang] ingat lagu *pahtu* [selepas itu] dia minat *kea* [kan]. *Mari lah jadi* [sebab mereka ingat lagu terdahulu maka jadi lah lagu baru].

TAMAT BAHAGIAN 2

BAHAGIAN 3: CERITA DISEBALIK DIKIR LABO

S : Adakah Dikir Labo mempunyai kaitan dengan mana-mana cerita rakyat di negeri Kelantan?

R : *Takdok* [tiada]. Tersendiri, dicipta tersendiri. *dio ado* [mempunyai] kelebihan *dio sendiri* [yang tersendiri]

S : Menurut Kajian, adakah benar Dikir Labo merapatkan silaturahim antara parti PAS dan UMNO yang berpecah kerana perbezaan politik?

R : Betul. Saya pun *hok* [yang] *maso mulo-mulo jadi dikir labo sy x tahu polimik lagu mano antara PAS nge UMNO* [tidak pasti apa yang berlaku mengenai politik antara PAS dan UMNO]. Tapi setakat *sayo* [saya] terlibat dengan Dikir Labo *tok kiro pati* [tidak mengira parti politik]. *Tok bilal pun dikir labo* [tok bilal pun ada yang berdikir labo]. *Setengoh-setengoh tepak* [setengah tempat] *tok ime muda dikir labo* [tok iman yang muda juga menyertai Dikir Labo]. *Tepak kito nie ado doh tok bilal mari dikir labo* [kampung pencerita juga terdapat tok bilal yang datang untuk menyertai Dikir Labo]. Jadi *maknonyo* [maknanya] *ore ugamo ore pati pati duo-duo pehok pun dei dio minat dio dikir dei hoyo2 samo sdiri hitu* [tidak kira orang yang berilmu agama atau orang dari mana parti politik Dikir Labo dapat menyatukan mereka dan menghiburkan mereka].

S : Adakah dikir labo datang sebelum atau selepas penyebaran islam?

R : Baru jah. Perang dunia ke *duo* [2]. Tahun *empat puloh-an* [40-an]. *Islam lamo doh tahun 14 lagi deh* [islam sudah lama dibawa masuk ke Malaysia, pada tahun 14]. Tapi *bilo* [bila] peringkat akhir *nie rama pelajar kito gi timur tengoh* [ramai pelajar tempatan ke timur tengah iaitu Arab] *gi ngaji gapo gini* [untuk menuntut ilmu dan sebagainya]. *Di timur tengoh ado dikir-dikir dio, ado jugok dikir dikir dio, tertentu* [di timur tengah terdapat dikir mereka yang tersendiri]. *Tapi dio dikir untuk nabi gapo gitu gini* [tapi dikir di timur tengah adalah untuk nabi Muhammad SAW]. *Jadi bilo ore kito balik dio wak dikir labo dengan perkatae-perkatae dio mirip arab parsi*, [apabila pelajar yang belajar di Arab balik ke Malaysia, mereka membuat lagu-lagu dikir labo menggunakan perkataan yang mirip dengan bahasa arab parsi]. *katonyo ahmad maher nie parsi, dio g ngaji parsi nge sidek abdul latif* [dikatakan Ahmad maher(mufti yang membawa Dikir Labo ke Kelantan) dikatakan asal Parsi, beliau pergi ke Parsi untuk belajar bersama Sidek Abdul Latif].

S : Bolehkah Pokmey menceritakan mengenai dikir labo menghiburkan para petani?

R : *Gini kalu dikir labo mugo ore kapung main kei tok bnyok ore make gaji [begini, kalau dikir Labo, orang yang menyertai ialah orang kampung, tidak ramai orang kampung yang kerja makan gaji]. Banyok kei gak ore kijo tani tane padi [kebanyakan mereka bekerja sebagai petani]. dulu gak sohor bendang padi terluas di klate nie bendang morak nie [pada waktu dahulu bendang Morak terkenal dengan bendang padi teluas]. Ore make gaji nie cikgu barapo ore jah, jadi hok terlibat pun pok-pok nie, Mugo nane padi gapo duk [hanya terdapat beberapa orang sahaja yang kerja makan gaji dan cikgu, jadi mereka yang terlibat dalam dikir labo kerana mereka tidak menanam padi]. Ore nane padi male-male dio tubek meteng [apabila orang yang bertani menanam padi, orang yang bekerja makan gaji akan keluar berlatih], training, kito panggil meteng [menggunakan perkatang meteng untuk berlatih]. Meeting sebenarnya tapi kita panggil meteng [perkataan asal ialah meeting tapi disebut sebagai meteng]. Tapi kalu woye kulit tubek berlatih tok panggil meteng dio kato tubek eh nok main woye kulit [tetapi untuk wayang kulit, mereka tidak menggunakan perkataan meteng untuk berlatih, hanya menggunakan perkataan biasa].*

S : Adakah betul dikir labo penyatu masyarakat?

R : Betul. Bagi saya. *Tapi baloh pun ado jugok, tok puah ati mu bene aku haloh* [tapi ada yang bergaduh sebab dikir labo kerana tidak berpuas hati kerana kalah]. Hok mano kalah tu tok puah ati hok mano kalah tok puah hati [tidak berpuas hati kerana kalah dalam pertandingan]. *Ado la kusi2 naik atah basal* [akam ada perbalahan seperti kerusi dibaling keatas bangsal]. (isteri mencelah).

TAMAT BAHAGIAN 3

BAHAGIAN 4: HARAPAN PENCERITA TERHADAP DIKIR LABO

S : Apakah harapan Pok Mey terhadap Dikir Labo

R : *Sayo harap dio nie boleh kenal sapa peringkat national [saya berharap Dikir Labo boleh dikenali di oleh orang ramai sehingga ke antarabangsa]. InsyaAllah. Supo dikir barat lonie kei, pertandingae peringkat kebangsaan [seperti Dikir Barat sekarang yang ada pertandingan sehingga ke peringkat kebangsaan]. sayo harap [pencerita berharap agar Dikir Labo boleh dikenali sehingga ke peringkat antarabangsa].*

S : Harapan Pok Mey terhadap generasi muda

R : *Bia dio suko dikir labo [pencerita berharap supaya golongan muda menyukai Dikir Labo].*

S : Cadangan untuk mengembangkan Dikir Labo

R : *Cadange sayo supo hok sayo oyak takdi [cadangan saya seperti yang saya beritahu sebentar tadi]. Kalu tidok kakitange [kalau bukan kakitangan kerajaan] --, dio mesti kakitange kerajae pasal kakitange kerajan ni bilo negeri wak perature dio keno ikut, boleh pakso [kakitangan kerajaan yang terlibat dalam Dikir Labo, kerana apabila kerajaan negeri mengeluarkan peraturan, kakitangan kerajjan haruslah mematuhi peraturan yang dibuat, kerajaan negeri boleh mendesak kakitangan*

kerajaan]. *Misal exco wak tubek, kito tiap tiap majlis daerah keno ado so pasuke dikir labo* [contohnya bila ahli dewan negeri mengeluarkan peraturan setiap daerah pelu membentuk satu pasukan Dikir Labo]. *masuk dale exco mesuarat exco kerajan negeri setuju* [usul kan dalam mesyuarat majlis undangan negeri dan dipersetujui]. *DO-DO [pegawai daerah] dipanggil awak keno buat pasuke dikir labo, dio keno buat* [pegawai daerah diarahkan untuk membentuk satu pasukan Dikir Labo]. *Pahtu wak pertandinge antara majlis daerah* [selepas itu menganjurkan pertandingan Dikir Labo]. *Dulu pun mace tandingae perahu, kalu dok majlis daerah mengayoh ore kg x ngayuh mugo letih tok cekak* [kalau dahulu ada pertandingan perahu, majlis daerah yang memulakan baru orang kampung turut serta oleh kerana letih dan tidak larat]. *Jadi ore majlis daerah boleh pakso* [majlis daerah dibolehkan untuk memaksa orang ramai untuk turut serta] *pakso dio tubek training gapo* [seperti memaksa orang untuk keluar berlatih]. *Pah pok-pok ore goni kalu terlibat nge tanding dio sungguh sebab yok sei kaloh tu start jd ko minat* [orang orang kampung akan menjadi lebih bersemangat jika ada pertandingan kerana mereka tidak mahu kalah jadi disini la bermula minat mereka]. *Po dikir labo sayo cade doh* [saya sudah mencadangkan menegani Dikir Labo]. *Takdi pun sayo oyak doh dio mesti keno duk di kakitange kerajaan* [seperti yang saya beritahu sebentar tadi, perkara ini mesti dilibatkan kakitangan kerajaan]. *Buke supo dikir barat dio sediri* [bukan seperti Dikir Barat, ia sendiri mampu]. *Bahkan kakitange kerajaan ambik ore kapong gi dikir nge dio, buat pasuke dikir barat* [bahkan kakitangan kerajaan mengambil orang kampung untuk menyertai kumpulan mereka untuk membentuk pasukan mereka]. *Ado tanding perikat negeri*

antaro majlis daerah, majlis daerah pun cari pasuke dikir barat hok soho menamakan pasukei nie majlis daerah kalu tumpat gak majlis daerah tumpat pdahal dio pasukei kebakat [bila ada pertandingan peringkat negeri majlis daerah akan mencari pasukan yang terkenal dan menamakan majlis daerah masing masing seperti majlis daerah Tumpat padahal ia adalah pasukan Kebakat]. Kalu dikir labo tok leh gitu [kalau Dikir Labo tidak boleh membuat seperti itu]. Sayo oyak ko datuk major sikit lagi mesti ore majlis daerah tu sediri dikir labo [saya akan beritahu kepada datuk nanti supaya setiap majlis daerah perlu ada pasukan sendiri]. Baru la ore ore tok joro boleh cari make, ngaja, bui elaun [dengan ini tok juara boleh mencari rezeki melalui Dikir Labo seperti mengajar Dikir Labo dan diberikan elaun]. Jadi komersial kalu tidok gak jadi seni sedak sajo kelik gak kering tekok [Dikir Labo akan menjadi komersial, kalau tidak ia hanya menjadi seni untuk tontonan sahaja].

S : Pendapat Pok Mey patutkah diadakan bengkel mengenai Dikir Labo

R : *Sayo teloh sebut dale mesuarat majlis kebudayae baru ni kito ake buat bekel [saya telah usulkan dalam mesyuarat majlis kebudayaan baru baru ini supaya bahawa beliau akan menganjurkan bengkel mengenai Dikir Labo]. Panggil peserta situ la kito ake oyak keistimewaan dio lagu mano nok buat dio [menjemput peserta-peserta dan mendedahkan keistimewaan Dikir Labo dan bagaiman Dikir Labo dimainkan]. Supoyo anak anak mudo boleh suko ko dikir labo lagu mano dio suko ko dikir barat [supaya orang muda akan menyukai Dikir Labo seperti mereka menyukai Dikir Barat]. Ado jugok beler sohor dikir barat tok berehi dikir barat [walaupun Dikir Barat terkenal tetapi ada yang tidak meminati Dikir Barat].*

TAMAT BAHAGIAN 4

RUJUKAN

A, Aziz Deraman. *Warisan Kelantan V*. Kelantan : Perbadanan Muzium Kelantan.

Harun Mat Piah. 1989. *Puisi Melayu Tradisional Satu Perbincangan Genre dan Fungsi*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Helmi Hussin. 2007. *Dikir Laba: Konsep, Asal Usul, Perkembangan dan Falsafah*. Tanjung Malim: Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Muhamad Nor Mat Yasim. 1983. *Warisan Kelantan II*. Kelantan : Perbadanan Muzium Kelantan.

INDEKS

- Cerita, 1
- Dikir, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
28, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 41, 44, 45, 46,
47, 48, 50, 51, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62
- kaedah, 1, 2, 6, 7, 8
- kajian, 2, 3, 7, 21, 29
- Labo, 2, 9, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 32, 33, 35,
36, 37, 39, 45, 46, 47, 48, 51, 53, 54, 55, 56,
58, 61
- langsung, 1, 4, 6, 24, 43, 44
- lisan, 1, 6, 7
- Melayu, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 20, 62
- pengumpulan, 1
- rakyat, 1, 6, 7, 32, 44, 53
- variasi, 2
- watak, 1, 6, 24, 29, 34
- wawancara, 1, 6, 7

LAMPIRAN

LOG TEMUBUAL

Mohd Syauqi dan Nurul Ain telah menebual Encik Abdul Rahman bin Abdullah mengenai Dikir Labo pada 24 April 2017 di rumah beliau Morak Tumpat, Kelantan. Beliau seorang pesara Pengarah Muzium Negeri Kelantan beliau meminati aktiviti seni di Kelantan termasuklah Dikir Labo, Dikir Barat dan sebagainya.

Masa	Perkara	Kata Kunci
00:27	Latar belakang tokoh	<ul style="list-style-type: none">• Nama penuh Abdul Rahman bin Abdullah.• 27 Jun 1954• 63 tahun• kampung Paloh, Palekbang, Kelantan
01:08	Pelajaran tokoh	<ul style="list-style-type: none">• sekolah rendah Sekolah Kebangsaan Morak• Sekolah Kebangsaan Kampung Laut• Sekolah Menengah Sultan Ismail Petra• Universiti Kebangsaan Malaysia
01:53	Kerja tokoh	<ul style="list-style-type: none">• Pegawai tadbir negeri• Sekarang berpencen
03:48	Keluarga tokoh	<ul style="list-style-type: none">• Nama isteri pertama Esah binti Harun• Mempunyai 10 orang anak• Mempunyai 4 orang anak• Nama anak sulung Mohd Faizul Fattan• Nama anak bongsu Fatin Nurbayya
06:15	Orang yang memberi dorongan kepada tokoh	<ul style="list-style-type: none">• Dr. Fatimah Daud
08:31	Sumber inspirasi tokoh	<ul style="list-style-type: none">• Tun. Dr. Mahathir Mohamad

14:30	Sejak bila tokoh minat berdikir	<ul style="list-style-type: none"> • Tingkatan 5 mula berjinak dengan dikir • Mula dengan wayang kulit • Minat kepada dikir labo ketika belajar di Maktab Penguruan pada tahun 1975 • Anggap sebagai Hobi
18:51	Peranan tokoh dalam dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Nekok
19:43	Pencapaian tokoh dalam dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • dulu bertanding hanya suka-suka, tiada anugerah
20:26	Adakah tokoh mewarisi dikir labo daripada nenek moyang	<ul style="list-style-type: none"> • Warisi dari datuk saudara • Ayah • Dalam pasukan dikir labo sekarang, hampir kesemua merupakan keluarga tokoh
21:47	Adakah tokoh pupuk dikir labo dalam keluarga	<ul style="list-style-type: none"> • Tidak
22:11	Adakah tokoh masih aktif dalam dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Sekarang paling aktif berbanding dahulu • Dulu lebih aktif kepada wayang kulit • Boleh jadi tok dalang dalam wayang kulit
24:12	Apakah dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Mendengarkan <i>satu</i> bentuk puisi, yang dicipta, berasaskan kepada dikir marhaban. • Istimewanya dalam dikir labo ni, dia cipta irama dia sampai ke peringkat jerit. • Pencipta dikir labo merupakan dua orang, iaitu Datuk Ahmad Maher dan Siddiq bin

		<p>Abdul latif.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalau Ahmad Maher, dia mufti negeri Kelantan. Dia pernah menjawat mufti di negeri Kelantan • Siddiq bin Abdul latif, asal patani, kahwin dengan orang kelantan, belajar di Makkah.
29:14	Adakah dikir labo dimainkan di seluruh Kelantan	<ul style="list-style-type: none"> • Dikir labo terkenal di 3 jajahan, Pasir Mas, Tumpat, Bachok. • Pasir puteh ada tapi tidak terkenal. • Di tumpat paling banyak, ada 4 pasukan • Bachok dan Pasir mas ada 1 pasukan.
30:19	Mengapa dikir labo tidak terkenal seluruh Kelantan	<ul style="list-style-type: none"> • Sebab tidak popular dan tidak menjadi kegemaran kepada orang selain daripada tiga jajahan iaitu Pasir mas, Tumpat, dan Bachok. • Jajahan lain mengambil pasukan dikir labo daripada 3 jajahan tersebut untuk membuat persembahan di tempat mereka
31:23	Mengapa ia dipanggil dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • labo-labo ni makna dia serabut. • Walaupun karut, tetap ada corak dia. • Ada permulaan, ada pertengahan, dan ada pucuk. • Dikir labo merupakan bertanding suara dan bertembung ritma.
36:01	Adakah dikir labo dianggap sebagai aktiviti kebudayaan	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiviti kebudayaan yang unik • Di kelantan ada 3 aktiviti kebudayaan yang unik iaitu rebana kerinching, tarian inai dan dikir labo. • rebana kerinching paling unik dalam

		Malaysia.
38:28	Bilakah populariti dikir labo melonjak naik	<ul style="list-style-type: none"> • 2016
39:07	Pakaian setiap ahli dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Masing-masing tapi bertema arab • Tiada keseluruhan pasukan • Pakaian mengikut peranan • Keseluruhan kumpulan biasanya memakai songket
39:55	Cara dikir labo dimainkan	<ul style="list-style-type: none"> • Ada tok juara yang memulakan dan kemudiannya diteruskan oleh awok-awok yang lain • Berbeza dengan dikir barat, tok juara dikir labo hanya memulakan setiap lagu dan diteruskan oleh awok-awok manakala dikir barat tok juara bergilir-gilir dengan awok-awok • Tok juara kena mahir dalam kawalan suara, membantu awok-awok jika suara awok-awok tidak sampai
42:39	Cara lagu dikir labo dicipta	<ul style="list-style-type: none"> • Ambil lirik lagu-lagu yang lama, buat irama, bandingkan dengan lagu terdahulu sebab tidak banyak beza, Cuma diubah perkataan • Kemahiran orang biasanya tok juara mencari perkataan arab untuk membuat irama dan lagu
44:31	Bilangan lagu yang harus dinyanyikan dalam pertandingan	<ul style="list-style-type: none"> • Bergantung kepada penganjur • Bergantung pada masa kerana dikir labo ni hanya lebih kurang 5 minit untuk satu lagu

		<ul style="list-style-type: none"> • Bergantung kepada persetujuan setiap pasukan
45:47	Syarat wajib dalam lagu dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada, tapi mengambil keputusan setiap pasukan seperti lagu yang wajib dinyanyikan dalam pertandingan seperti lagu <i>so alto</i> • Setiap pasukan tidak terikat dalam cara pembawaan lagu • Mengikut kreativiti setiap pasukan
47:48	Adakah kumpulan lain boleh menggunakan lagu ciptaan kumpulan lain	<ul style="list-style-type: none"> • Boleh kalau pembuat lagu dalam kumpulan setuju • Ada 3 pasukan kongsi 1 lagu dalam pertandingan
48:47	Berapa orang ahli kumpulan dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • 18 ke 30, paling kurang 18 orang dalam satu kumpulan • Kebanyakan dalam setiap pasukan ada 25 orang sebab orang kurang berminat
49:10	Adakah ahli dikir laba boleh menyanyi dikir barat	<ul style="list-style-type: none"> • Boleh • Kebanyakan pemain dalam kumpulan kami merupakan ahli dikir barat

49:47	Ketua dalam dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Ada • Jurulatih kumpulan kami, cikgu Zamri • Saya macam penasihat, kalau ada apa-apa masalah, kumpulan akan rujuk kepada saya
50:20	Cara memilih ahli untuk menyertai kumpulan Dikir Laba	<ul style="list-style-type: none"> • Sukarela • Siapa sahaja yang berminat untuk belajar seni dikir labo, kami terima semua
51:09	Umur ahli kumpulan Dikir Labo	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada had • Umur 70 pun ada, yang penting suara, kena kerap berlatih • Dalam pertandingan, tidak boleh bawah pada 12 tahun
52:10	Kenapa dikir labo dianggap islamik	<ul style="list-style-type: none"> • Kerana berasal dari arab • Dibawa oleh ulamak • Islamik dari segi berkumpul ramai-ramai, menjadikan perpaduan silathurahim • Lidah jadi sesuai untuk mengaji al-Quran • Latih suara untuk azan
53:14	Persembahan dikir labo di majlis-majlis	<ul style="list-style-type: none"> • Dulu banyak • Di majlis perkahwinan • Persembahan untuk malam kesenian bakat daerah • Persembahan di pasar malam
54:11	Alatan dalam dikir labo selain kipas	<ul style="list-style-type: none"> • Selain kipas, tiada • Hanya kipas dan pengerakkan tangan sahaja
54:23	Adakah setiap ahli wajib menyanyi	<ul style="list-style-type: none"> • Syarat dia, setiap ahli tidak boleh curi

	semasa bertanding	tenaga, maksudnya kena berkerjasama, tidak boleh rehat semasa persembahan <ul style="list-style-type: none">• Tidak boleh curi tulang semasa persembahan
--	-------------------	---

55:32	Bagaimana setiap ahli mengekalkan ritma	<ul style="list-style-type: none"> • Dengan latihan • Kami berlatih 2 kali seminggu • Setiap lagu pendek sahaja, dan berulang 2 kali.
55:26	Berapa lagu yang akan dinyanyikan semasa berlatih	<ul style="list-style-type: none"> • semua lagu yang ingat • kalau ada masa lebih, 2 kali latihan
56:53	Berapa kali seminggu berlatih	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kali seminggu
57:00	Adakah ahli yang lupa lirik semasa bertanding akan menjejaskan persembahan	<ul style="list-style-type: none"> • Kena tunggu sampai bahagian yang dia ingat • Tidak boleh sebut mengarut, nanti lari ritma
57:17	Objektif utama Dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Mengeratkan silathurahim • Mengelakkan budak-budak menbazirkan masa dengan aktiviti tidak berfaedah
57:56	Adakah dikir laba pernah mendapat pengiktirafan	<ul style="list-style-type: none"> • Belum lagi • Dalam usaha untuk mendaftar dikir labo sebagai aktiviti kebudayaan yang unik
58:23	Kaitan dikir labo dengan dikir lain	<ul style="list-style-type: none"> • Kaitan dari segi orang, ada kerana orang dikir barat juga main dikir labo • Mirip dikir marhaban kerana main irama
57:51	Kenapa dikir labo tidak dikenali	<ul style="list-style-type: none"> • Kerana tidak dikomersialkan • Mungkin akan dibawakan hingga ke tahap pembuatan cakera padat supaya lebih kormersial
60:09	Kenapa dikir labo boleh diterima walaupun tidak dapat difahami	<ul style="list-style-type: none"> • Kerana suara • Irama yang sedap • Bunyi arab yang mempunyai ritma

61:10	Pelapis untuk masa hadapan	<ul style="list-style-type: none">• Ramai yang muda-muda menyertai sekarang, harap dapat menjadi pelapis

61:59	Kaitan dikir labo dengan mana-mana cerita rakyat di negeri Kelantan	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada • Tersendiri • Mempunyai kelebihan tersendiri
62:15	adakah benar Dikir Labo merapatkan silaturahim antara parti PAS dan UMNO yang berpecah kerana perbezaan politik	<ul style="list-style-type: none"> • Betul • Dikir labo tak kira parti • Orang agama dari kedua-dua pihak bersatu dalam dikir labo
63:04	Adakah dikir labo datang sebelum atau selepas penyebaran islam	<ul style="list-style-type: none"> • Ketika perang dunia ke-2 • Tahun 40-an • Ramai pelajar Malaysia yang belajar di timur tengah berjinak dengan dikir sana yang lebih kepada untuk nabi Muhammad SAW • Bila balik Malaysia, mereka cipta lagu-lagu dikir labo menggunakan perkataan mirip arab parsi
63:06	dikir labo menghiburkan para petani	<ul style="list-style-type: none"> • Orang yang menyertai dikir labo ialah orang kampung • berdikir ketika tidak bercucuk tanam
65:05	dikir labo penyatu masyarakat?	<ul style="list-style-type: none"> • Betul, tapi bertengkar pun ada juga • Tidak berpuas hati kerana kalah
65:29	Harapan dalam dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Berharap dikir labo boleh dikenali di oleh orang ramai sehingga ke antarabangsa
65:52	Harapan terhadap generasi muda	<ul style="list-style-type: none"> • Berharap supaya golongan muda menyukai dikir labo
66:04	Cadangan untuk mengembangkan Dikir Labo	<ul style="list-style-type: none"> • Kakitangan kerajaan yang terlibat dalam dikir labo, kerana apabila kerajaan negeri

		<p>mengeluarkan peraturan, kakitangan kerajaan haruslah mematuhi peraturan yang dibuat, kerajaan negeri boleh mendesak kakitangan kerajaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contohnya bila ahli dewan negeri mengeluarkan peraturan setiap daerah perlu membentuk satu pasukan dikir labo • Pegawai daerah diarahkan untuk membentuk satu pasukan dikir labo • Menganjurkan pertandingan dikir labo. • Komersialkan dikir labo
68:01	patutkah diadakan bengkel mengenai dikir labo	<ul style="list-style-type: none"> • Saya telah usulkan dalam mesyuarat majlis kebudayaan baru baru ini supaya bahawa beliau akan menganjurkan bengkel mengenai dikir labo • menjemput peserta-peserta dan mendedahkan keistimewaan dikir labo dan bagaimana dikir labo dimainkan • Supaya orang muda akan menyukai Dikir Labo seperti mereka menyukai dikir barat

BIOGRAFI TOKOH

Nama	Encik Abdul Rahman bin Abdullah
Nama Pamggilan	Pok Mey
Umur	63 Tahun
Asal	Kampung Paloh, Palekbang Kelantan
Tarikh Lahir	27 Jun 1954
Bangsa	Melayu
Agama	Islam
Taraf Perkahwinan	Berkahwin
Kesihatan	Baik
Pencapaian Akademik	<ul style="list-style-type: none">• SK Morak• SK Kampung Laut• Sekolah Menengah Sultan Ismail Petra (SMIP)• Universiti Kebangsaan Malaysia
No.Telefon	0139787313
Pekerjaan	Pesara Pengarah Muzium Negeri Kelantan

DIARI KAJIAN

MASA	TARIKH	TINDAKAN	CATATAN
10.00 am – 12.00 pm	19/3/2017	Pergi ke Jabatan Kesenian dan Kebudayaan Negeri untuk mendapatkan maklumat mengenai Padang Merdeka	JKK memberi maklumat mengenai orang untuk ditemu ramah.
2.00 pm	25/3/2017	Mencari maklumat mengenai tajuk Dikir Labo	Berjaya menemui Cikgu Zamri yang mempunyai kumpulan Dikir Labo.
4.00 pm	27/3/2017	Munghubungi Cikgu Zamri meminta persetujuan untuk menemu ramah beliau.	Cikgu Zamri setuju untuk ditemuduga mengenai Dikir Labo
10.00 pm	5/4/2017	Perjumpaan pertama Bersama Cikgu Zamri	Menerangkan tujuan menemuramah beliau dah soalan-soalan yang akan ditanya. Berjumpa dengan Pok Mey yang menawarkan

			diri untuk ditemu ramah
10.00 pm	17/4/2017	Sesi menemuramah Cikgu Zamri	Keadaan terlalu bising menyebabkan rakaman tidak dapat dengar dengan jelas
5.00 pm	23/4/2017	Menghubungi Pok Mey untuk meminta persetujuan untuk menemuramah beliau mengenai Dikir Labo	Pok Mey bersetuju untuk ditemu ramah
6.00 pm	24/4/2017	Sesi menemuramah Pok Mey mengenai Dikir Labo	Menemu ramah Pok Mey di rumah beliau bagi mengelakkan sebarang gangguan

SENARAI SOALAN

1. LATAR BELAKANG PENCERITA

1. Boleh saya tahu nama penuh Encik?
2. Apakah nama panggilan Encik?
3. Berapakah umur Encik?
4. Apakah tarikh lahir Encik?
5. Dimanakah Encik dilahirkan?
6. Apakah status Encik?
7. Dimanakah Encik mendapatkan pelajaran?
8. Pada tahap manakah Encik berjaya menamatkan pelajaran?
9. Apakah pekerjaan Encik?
10. Dimanakah Encik bekerja?
11. Sektor swasta mahupun kerajaan?
12. Pada tahun berapakah Encik mula bekerja?
13. Berapa lama tempoh Encik berkhidmat?
14. Apakah pekerjaan seterusnya?
15. Apakah pekerjaan yang Encik lakukan pada masa kini?
16. Siapakah nama isteri Encik?
17. Berapa orangkah jumlah cahaya mata Encik?
18. Pada tahun berapa Encik menamatkan zaman bujang?
19. Siapakah nama anak sulung Encik?
20. Umur berapakah dia sekarang?
21. Lelaki atau perempuan?

22. Sudah berkahwin ke belum?
23. Sudah berkerja atau masih belajar?
24. Dimanakah dia bekerja atau belajar?
25. Berapakah jumlah cucu Encik?
26. Siapakah nama anak bongsu Encik?
27. Berapah umurnya sekarang?
28. Adakah anak bongsu Encik sudah berkahwin?
29. Siapakah yang selalu memberi dorongan kepada Encik?
30. Bagaimana beliau memberikan dorongan kepada Encik?
31. Siapakah sumber inspirasi Encik?
32. Sejak bila wujudnya minat untuk berdikir?
33. Adakah Encik mulakan dengan Dikir Barat?
34. Bila wujudnya minat untuk berdikir Labo?
35. Apakah yang menyebabkan Encik mula bergiat dalam Dikir Labo?
36. Pada umur berapakah Encik mula berdikir Labo ini?
37. Sudah berapa lamakah Encik bermain Dikir Labo ini?
38. Adakah Dikir Labo dianggap sebagai suatu hobi bagi Encik?
39. Apakah peranan Encik dalam Dikir Labo?
40. Apakah pencapaian Encik bersama Dikir Labo sewaktu dahulu?
41. Adakah Dikir Labo ini diwarisi oleh nenek moyang Encik?
42. Siapakah ahli keluarga Encik yang terlibat dengan Dikir Labo sewaktu dahulu?
43. Siapakah ahli keluarga Encik yang masih terlibat pada masa sekarang?

44. Adakah Dikir Labo akan dipupuk dalam kalangan keluarga?
45. Adakah Encik masih bergiat aktif dengan Dikir Labo pada masa ini?

2. LATAR BELAKANG DIKIR LABO

46. Apakah itu Dikir Labo?
47. Bagaimanakah kemunculan Dikir Labo di negeri Kelantan?
48. Adakah Dikir Labo dimainkan di seluruh negeri Kelantan?
49. Kawasan manakah yang menjadi pusat kepada Dikir Labo?
50. Adakah Dikir Labo tidak meluas ke seluruh negeri Kelantan?
51. Mengapakah sesetengah rakyat Kelantan tidak mengetahui tentang Dikir Labo?
52. Siapakah yang mencipta Dikir Labo?
53. Mengapakah ia dipanggil Dikir Labo?
54. Sejak bilakah Dikir Labo diwujudkan?
55. Adakah Dikir Labo dikategorikan sebagai aktiviti kebudayaan?
56. Bilakah populariti Dikir Labo melonjak naik?
57. Bilakah Dikir Labo mendapat pengiktirafan oleh Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara?
58. Bagaimanakah pakaian setiap ahli kumpulan Dikir Labo?
59. Apakah aktiviti yang dibuat sebelum Dikir Labo dimainkan?
60. Bagaimana Dikir Labo dimainkan?

61. Apakah aktiviti pertama untuk mulakan Dikir Labo?
62. Apakah aktiviti terakhir dalam sesuatu persembahan?
63. Adakah fokus Dikir Labo lebih kepada unsur-unsur islamik?
64. Dari manakah irama serta idea lagu dalam Dikir Labo diambil?
65. Lagu seperti manakah yang biasa dimainkan dalam Dikir Labo ini?
66. Berapa jumlah lagu yang dimainkan dalam sesuatu persembahan?
67. Berapakah panjang setiap lagu untuk Dikir Labo?
68. Siapakah yang mencipta sesuatu lagu untuk Dikir Labo?
69. Apakah syarat wajib yang perlu ada dalam setiap lagu untuk Dikir Labo?
70. Adakah setiap lagu mempunyai hak cipta?
71. Adakah kumpulan lain boleh main lagu yang sama?
72. Apakah perbezaan dalam setiap lagu Dikir Labo?
73. Apakah objektif utama dalam sesuatu lagu tersebut?
74. Bolehkah lagu dipinjam kepada kumpulan yang lain?
75. Berapa ramaikah ahli kumpulan dalam Dikir Labo?
76. Adakah ahlinya juga merupakan ahli Dikir Barat?
77. Adakah Dikir Labo mempunyai ketua dalam persembahan?
78. Jika ada, apakah syarat untuk mengetuai sesuatu persembahan?
79. Bagaimana setiap ahli Dikir Labo diambil?
80. Apakah syarat untuk menyertai Dikir Labo?
81. Adakah ia terbuka untuk masyarakat umum?
82. Apakah peringkat umur kebanyakan ahli Dikir Labo?
83. Adakah Dikir Labo turut mengambil remaja dan kanak-kanak sebagai ahli?

84. Apakah sebab utama Dikir Labo mempunyai unsur islamik?
85. Adakah unsur islamik merupakan teras kepada Dikir Labo?
86. Dalam majlis apakah Dikir Labo dimainkan?
87. Adakah dimainkan sewaktu majlis berlangsung atau sebelum majlis dimulakan?
88. Adakah sesuatu persembahan Dikir Labo itu dikenakan bayaran?
89. Alat apakah yang biasa digunakan didalam Dikir Labo ini Encik?
90. Adakah setiap ahli dalam Dikir Labo mempunyai alat masing-masing sewaktu berdirik?
91. Adakah semua ahli diwajibkan menyanyi?
92. Adakah Dikir Labo terdapat tarian?
93. Apakah maksud kipas yang digunakan semasa Dikir Labo?
94. Adakah betul kipas digunakan untuk memberi semangat kepada tok joro?
95. Macam mana setiap ahli boleh mengekalkan ritma yang sama?
96. Berapa lamakah latihan Dikir Labo diperlukan?
97. Apakah latihan yang dibuat?
98. Berapakah lagu yang mampu dilatih dalam satu-satu masa?
99. Apakah teknik latihan?
100. Adakah persembahan terjejas sekiranya salah seorang ahli terlupa lirik lagu?
101. Berapa kali latihan dibuat dalam seminggu?
102. Pada pukul berapakah latihan dimulakan dan ditamatkan?
103. Apakah keutamaan yang diberi sewaktu latihan?
104. Objektif ataupun tujuan Dikir Labo ini diadakan?

105. Pengiktirafan apakah yang diperoleh Dikir Labo?
106. Apakah pencapaian tertinggi Dikir Labo?
107. Kenapanah Dikir Labo ini dikatakan dikir yang diambang kepupusan?
108. Apakah yang menyebabkan Dikir Labo ini semakin pupus?
109. Adakah Dikir Labo mempunyai kaitan dengan Dikir yang lain?
110. Adakah Dikir Barat penyebab utama Dikir Labo tenggelam?
111. Apakah kaitan Dikir Labo dengan Dikir Barat?
112. Apakah kaitan Dikir Labo dengan Dikir Rebana?
113. Pada tahun berapakah bermulanya zaman kegemilangan Dikir Labo ini?
114. Mengapakah Dikir Labo tidak meluas seperti Dikir Barat?
115. Pada tahun bilakah Dikir Labo ini mengalami kemerosotan?
116. Faktor-faktor lain yang menyebabkan Dikir Labo ini mengalami kemerosotan?
117. Apakah tindakan yang dilakukan untuk mengatasi kemerosotan Dikir Labo?
118. Pada pendapat Encik, dikir ini tidak mempunyai makna dan di dalam bait-bait katanya dan secara keseluruhannya ia tidak menyelitkan apa-apa tema, persoalan mahupun pengajaran kepada pengamal dan pendengarnya. Namun mengapa dikir ini boleh diterima dan diminati oleh seluruh penduduk Kelantan pada masa itu sehinggakan mampu berperanan sebagai alat penyatuan masyarakat?
119. Apa yang membezakan Dikir Labo ini dengan Dikir Barat?
120. Adakah Dikir Labo diadaptasikan daripada Dikir Barat?
121. Mengapakah tahap populariti Dikir Labo tidak setanding dengan Dikir Barat?
122. Adakah Dikir Labo mempunyai pelapis seperti dahulu?

123. Bagaimana mencari pelapis?
124. Bagaimana memupuk minat anak muda untuk menyertai Dikir Labo?
125. Berapa ramai lagi kumpulan Dikir Labo yang masih ada pada masa ini?
126. Adakah mereka masih bergiat aktif dalam Dikir Labo?
127. Adakah perancangan Kembalikan popularity Dikir Labo?
128. Strategi untuk elakkan lenyapnya Dikir Labo?
129. Bagaimana untuk ahli kembangkan dikir labo ke seluruh dan luar Kelantan?
130. Bahasa apakah yang digunakan dalam Dikir Labo?
131. Macam mana lagu Dikir Labo direka?
132. Kenapa Dikir Labo tidak menggunakan Bahasa Melayu?
133. Adakah semua ahli faham lagu yang dinyanyikan?
134. Kenapa menyanyikan lagu yang tidak faham apakah maksudnya?

3. CERITA DISEBALIK DIKIR LABO

135. Adakah Dikir Labo berkait dengan mana-mana cerita rakyat di negeri Kelantan?
136. Adakah Dikir Labo mempunyai mitos atau cerita yang menjadi buah mulut rakyat di negeri Kelantan?

137. Adakah ada lagu Dikir Labo diadaptasi melalui cerita rakyat di negeri Kelantan?
138. Berikan sedikit contoh lirik lagu yang mengandungi unsur cerita negeri Kelantan?
139. Apakah cerita rakyat tersebut?
140. Mengapa cerita rakyat tersebut diadaptasi ke dalam lagu Dikir Labo?
141. Selain itu, adakah ada lagi cerita rakyat yang berkait dengan Dikir Labo?
142. Adakah seni Dikir Labo wujud sebelum penyebaran agama islam di Kelantan?
143. Adakah cerita rakyat itu tetap sama atau diubah sedikit semasa persembahan dikir barat?
144. Adakah benar bahawa pada zaman dahulu dikir labo adalah untuk menghiburkan para petani yang penat bekerja?
145. Pada pendapat Encik, mengapa Dikir Labo dianggap sebagai penyatu Masyarakat?

4. HARAPAN PENCERITA TERHADAP DIKIR LABO

138. Apakah harapan Encik kepada generasi-generasi sekarang ini dalam persembahan seni Dikir Labo?

146. Pada pandangan Encik mampukah seni Dikir Labo ini berkembang ke peringkat antarabangsa?
147. Pada pendapat Encik sendiri macam mana cara untuk mengangkat seni ini ke peringkat yang lebih tinggi contohnya buat bengkel dan sebagainya?
148. Ok dengan adanya transkrip tentang seni Dikir Labo daripada Fakulti Pengurusan Maklumat ini, apakah harapan Encik sendiri dalam usaha mengembangkan lagi seni Dikir Labo ke peringkat yang lebih tinggi kira dengan adanya transkrip ini orang boleh baca ke, macam mana harapan Encik?
149. Encik ada cadangan bagaimana untuk mengembangkan Dikir Labo kepada orang ramai?
150. Apa harapan Encik terhadap Dikir Labo pada masa akan datang?
151. Ada tak perintis atau anak didik untuk masa akan datang?

SURAT PERJANJIAN

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
PERJANJIAN PROJEK SEJARAH LISAN

Saya Encik Mohamad Nizam bin Osman K/P: 680503035603 pada 23 April 2017 dengan ini bersetuju dengan syarat-syarat temubual yang telah diadakan di antara saya dengan Universiti Teknologi MARA. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

1. Rakaman hasil temubual ini adalah bertujuan untuk kegunaan pengajaran, penyelidikan dan penerbitan tanpa melibatkan bayaran/ tuntutan dari mana-mana pihak. Walaubagaimanapun bagi tujuan selain daripada yang tersebut, persetujuan daripada tokoh perlu diperolehi.
2. Rakaman hasil temubual yang tersebut di atas adalah diserahkan dan menjadi hak milik sepenuhnya Universiti Teknologi MARA untuk penyimpanan kekal dan boleh mengambil apa-apa tindakan yang difikirkan perlu bagi memelihara rakaman dan transkrip ini.
3. Pihak Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA boleh membuat transkrip rakaman dan transkrip-transkrip ini perlu/tidak perlu disemak oleh tokoh (*interviewee*).
4. Rakaman dan transkrip ini akan dibuka kepada semua penyelidik sama ada dari Malaysia atau luar negara yang bertujuan membuat penyelidikan yang sah dengan syarat: -
 - a. Apabila petikan diambil dari rakaman/transkrip ini untuk digunakan di dalam penerbitan, tesis dll., sumbernya (tokoh) hendaklah diakui oleh penyelidik-penyelidik.

.....
Nama Pencerita: Encik Nizam bin Osman

Tarikh: 23 April 2017

.....
Prof. Madya Dr. Haji Ghazali Bin Osman
Ketua Pusat Pengajian
Fakulti Pengurusan Maklumat
UiTM Cawangan Kelantan

Tarikh:

Rajah 1: latihan Dikir Labo

Rajah 2: latihan Dikir Labo

Rajah 3: latihan Dikir Labo

Rajah 4: latihan Dikir Labo

Rajah 5: bersama Cikgu Zamri